

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінанси»

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему **«ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ КРАЇН»**

Здобувача Свенціцького Владислава Віталійовича _____

Науковий керівник: професор, д.е.н. Мозговий О.М. _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М. _____

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИВАБЛИВОСТІ КРАЇН ДЛЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	6
1.1 Визначення основних методологічних аспектів основних теорій ПІІ	Error! Bookmark not defined.
1.2 Дослідження чинників, що впливають на залучення прямих іноземних інвестицій в країни	12
1.3 Виокремлення ролі ПІІ в глобальній економіці.....	18
РОЗДІЛ 2 ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РОЗВИНУТИХ І РОЗВИВАЮЧИХ КРАЇН НА ПРИКЛАДІ США І БРАЗИЛІЇ	25
2.1 Аналіз розподілу ПІІ на світовому ринку.....	25
2.2 Аналіз залучення ПІІ в економіку США	30
2.3 Аналіз залучення ПІІ в економіку Бразилії	40
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ І ШЛЯХУ ЇХ РІШЕННЯ	53
3.1 Визначення проблем і надання рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного клімату США	53
3.2 Визначення проблем і надання рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного клімату Бразилії.....	58
3.3 Надання пропозицій щодо можливого використання міжнародного досвіду залучення ПІІ для України	64
ВИСНОВОК.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми. В даний час глобалізація зачіпає всі сфери життя та діяльності людства. В економіці цей феномен проявляється в розмитті кордонів при інтеграції національних ринків, їх поступового злиття в один великий, всесвітній торговий простір. Цей процес визначається рухом міжнародного капіталу, саме експортом і імпортом прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції є одним із суттєвих факторів розвитку міжнародних економічних відносин. Так, з початку 90-х років XX століття у багатьох країнах світу спостерігається стрімке зростання інвестиційних потоків, які, безумовно, впливають на економіки країн-реципієнтів.

Головною ареною інвестиційної діяльності виступають країни з ефективною розвинутою економікою. Все більшу роль у залученні прямих іноземних інвестицій відіграють групи розвинених країн і країн. Однак, групі країн, що розвиваються, необхідно докласти більше зусиль, щоб збільшити та диверсифікувати іноземні інвестиції та щоб максимізувати їх вплив на показники сталого розвитку національної економіки.

Інвестування зарубіжних країн є дуже складним і комплексним процесом, оскільки прямі іноземні інвестиції здійснюють не тільки рух капіталу, а й трансфер технологій, маркетингових і менеджерських навичок.

Важливою особливістю сучасного міжнародного руху капіталу є жорстка конкурентна боротьба за його залучення. Аналіз політичних, соціальних, економічних та технологічних факторів - все це, безумовно, впливає на вибір країни, в яку будуть спрямовані прямі іноземні інвестиції, оскільки мета інвесторів – придбати активи у тому місці, звідки вони будуть приносити максимум прибутку. Саме ці відмінності, пов'язані з розподілом та характером прямих іноземних інвестицій, привернули увагу з боку політиків та економістів. Складність полягає у визначенні ключових детермінантів, які залучають іноземні інвестиції у ту чи

іншу країну. Існує безліч підходів та досліджень з цієї теми, які значно відрізняються один від одного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші теорії міжнародного руху капіталу та міжнародної торгівлі з'явилися майже одночасно з класичною політекономією та знайшли згодом своє відображення у працях представників праць неокласиків та інституціоналістів. Загалом класичний етап у вивченні міжнародного розподілу капіталу пов'язаний, насамперед, з прізвищами Д. Рікардо, А. Маршалла та інших.

Сплеск наукової активності в галузі вивчення транснаціональних компаній припадає на другу половину XX ст., коли, завдяки зростанню міжнародної інтеграції, потоки іноземних інвестицій стали значними у масштабах економіки та привернули пильну увагу економістів неокласичного та неоінституційного напрямів. Поряд із неокласичним аналізом рівноважних станів у глобальній економіці, велике поширення останнім часом набув економетричного підходу в аналізі прямих іноземних інвестицій та їх ефектів. Процеси глобалізації знайшли своє відображення у працях економістів: С. Хаймер, Дж. Х. Даннінг, Дж. Маркузен, М. Портер, Дж. Гроссман, Р. Фінстра, Е. Хелпман, Дж. Бхагваті, Г. Хенсон, К. Коджима, Мозговий О. М., Руденко-Сударєва Л. В. та ін.

Мета і завдання дослідження. У зв'язку з актуальністю теми дипломної роботи можна визначити її мету, а саме на основі дослідження теоретичних аспектів, визначити та проаналізувати вплив інвестиційної привабливості щодо залучення прямих іноземних інвестицій.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно вирішити такі завдання:

1. Визначити основні методологічні аспекти основних теорій ПІІ;
2. Дослідити чинники, що впливають на залучення прямих іноземних інвестицій в країни;
3. Виокремити роль ПІІ в глобальній економіці;
4. На підставі даних провести аналіз розподілу ПІІ на світовому ринку;

5. На підставі даних провести аналіз залучення ПІІ в економіку США та Бразилії;

6. Виявити проблеми та визначити фактори, що впливають на інвестиційний клімату в США та Бразилії;

7. Сформулювати пропозиції щодо можливого використання міжнародного досвіду залучення ПІІ для України.

Об'єктом дослідження є система фінансових відносини, що виникають в процесі залучення прямих іноземних інвестицій.

Предметом дослідження являються фактори, умови та тенденції залучення прямих іноземних інвестицій.

Методи дослідження. Під час дослідження теми роботи був використаний широкий спектр методів. Метод синтезу був використаний для розробки комплексної оцінки інвестиційної привабливості країни, яка враховує різні фактори, такі як політична стабільність, економічне зростання, законодавчий і податковий режим, рівень розвитку інфраструктури тощо. Метод порівняння використаний для порівняння інвестиційної привабливості різних країн. Аналіз статистичних даних використаний для вивчення динаміки обсягів прямих іноземних інвестицій в країни, а також їх розподілу за галузями економіки та країнами походження.

Практичне значення отриманих результатів полягає у визначенні конкретних проблем інтеграції прямих іноземних інвестицій у економіки країн з метою економічного, політичного, соціального та технологічного розвитку країн та надання рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного клімату країн.

Інформаційною базою дослідження є широкий спектр робіт емпіричного характеру, в яких було детально проаналізовано дію тих чи інших ефектів прямих іноземних інвестицій у країнах, що розвиваються, на основі аналізу великого статистичного матеріалу.

Крім того, використовувалася статистика із загальнодоступних баз даних та статистичних звітів міжнародних організацій: ООН, ЮНКТАД, ОЕСР, АСЕАН, Світового банку, МВФ.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИВАБЛИВОСТІ КРАЇН ДЛЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Визначення основних методологічних аспектів основних теорій ПІІ

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відіграють істотну роль економіці багатьох країн. Вони забезпечують не лише приплив фінансових ресурсів, разом з ними, як правило, надходять нові технології та знання у галузі виробництва та менеджменту.

Прямі інвестиції зазвичай здійснюються на тривалі терміни, що зміцнює економічну стійкість країн-реципієнтів. Як прямих інвесторів часто виступають великі транснаціональні корпорації з налагодженими каналами збуту товарів, співробітництво із якими значно полегшує просування продукції зовнішні ринки. ПІІ набули важливу роль у міжнародній економіці після Другої світової війни.

Теоретичні дослідження ПІІ призвели до кращого розуміння економічного механізму та поведінки економічних агентів як на мікро-, так і на макрорівні, що дозволило відкрити нові галузі досліджень в економічній теорії.

Із середини ХХ ст. у зв'язку з появою та розвиток корпоративної політики глобалізації та лібералізації торгівлі розширення прямих іноземних інвестицій помітно зросло. Ці зміни спонукали багатьох дослідників вивчити проблему транснаціональних корпорацій та міжнародного руху капіталу. Багато економістів були зацікавлені у поясненні різних аспектів цього явища, навіть якщо воно сприймає незвичайну точку зору.

Наприклад, на ранній стадії досліджень теорії ПІІ залежали від погляду аналізу теорії міжнародної торгівлі. В цілому ці теорії були спрямовані на вивчення причин, що штовхають фірми на закордонні капіталовкладення, наприклад, чому багатонаціональні корпорації здійснюють ПІІ і чому деякі фірми воліють вести свою діяльність у певній країні, а не в іншій. У цьому контексті в економічній літературі автори дійшли висновку, що теорії ПІІ можна поділити на два типи.

Опубліковані в даний час дослідження в галузі прямих іноземних інвестицій показують, що не існує єдиної теорії прямих іноземних інвестицій, що пояснює прямі іноземні інвестиції та рішення про розміщення транснаціональних компаній. І кожен окремий аргумент додає деякі нові елементи та критичні зауваження до існуючих теорій. Прямі іноземні інвестиції набувають дедалі більшого значення у світовій економіці, проте досі немає цілком задовільної теорії, яка б пояснити явище світових прямих іноземних інвестицій.

На основі наукових літературних джерел було здійснено узагальнення підходів до визначення поняття “прямі іноземні інвестиції” (табл.1).

Таблиця 1.1 - Визначень поняття “прямі іноземні інвестиції”

Автор	Визначення поняття “прямі іноземні інвестиції”
Дж. Даннінг	ППІ здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора. Вони складаються з набору активів та проміжних продуктів, таких, як капітал, технологія, вміння та знання у галузі управління, доступ до ринків та підприємливість [34].
Хаймер С.	ППІ – це термін, що описує операцію отримання за кордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині. Іншими словами контроль – це ключовий елемент ППІ [36].
Рогач О.	Реальні капіталовкладення в підприємства, землю, обладнання, технологію або послуги, що створюють матеріальну базу для розширення бізнесу за національні кордони [21].
Пересада А.	Інвестиції зазвичай здійснюються без фін. посередників у виробничі фонди з метою одержання доходу і участі в управлінні виробництвом. Іноді інвестор послідовно збільшує прямі інвестиції з метою заволодіння контрольним пакетом акцій (паїв) [18].
СОТ	Такий вид інвестицій, за якого інвестор-резидент однієї країни (країни-господаря), розміщує свої активи в межах іншої країни (країна-реципієнти) за умови отримання (збереження) контролю за цими активами.
МВФ	Інвестиції, що здійснюються за межами нац. кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їх ... ознаками є те, що інвестору належить управлінський контроль над підприємствами.

Джерело: розроблено автором на основі [18, 21, 36, 34, 52]

У класичній моделі статичних порівняльних переваг Д. Рікардо передбачається, що товари повністю мобільні, а фактори виробництва – ні. У світі досконалої конкуренції та відсутності бар'єрів для торгівлі міжнародні угоди з товарами та послугами забезпечують довільний розподіл ресурсів, і немає жодних стимулів для прямих іноземних інвестицій.

Тому для обґрунтування сучасних теоретичних підходів до прямих іноземних інвестицій необхідно розглянути динамічні аспекти порівняльних переваг. Крім того, потрібно залучати результати досліджень у мікроекономіці фірми, теорії промислової організації, теорії локалізації виробництва та ін. Відображені в загальнодоступних публікаціях теорії ППІ багато в чому сприяють розумінню умов зарубіжних вкладень капіталу в різних країнах.

Проаналізуємо чотири основні теорії ППІ.

Теорія монополістичних переваг

Монопольна теорія переваги стверджує, що фірма, що стала закордонним інвестором, має відносну монопольну перевагу за кордоном порівняно з конкурентними місцевими фірмами. Ця теорія говорить про горизонтальні іноземні інвестиції, коли компанія інвестує в іншу країну в аналогічний бізнес, який переважає в іншій країні.

Відповідно до цієї теорії, фірма здійснює ППІ, якщо вона отримує монопольну перевагу з двох причин: економія за рахунок масштабу (метод зниження витрат) та чудові знання та передові технології. Це стосується всіх нематеріальних навичок - інтелектуального капіталу плюс передові технології, які дозволяють фірмі створювати унікальну диференціацію продукту. Емпірично це передбачає горизонтальні прямі іноземні інвестиції знань фірм у наукомісткі галузі, такі як нафтопереробка, фармацевтика, хімічна промисловість та транспортне обладнання.

Основний внесок у розробку цієї теорії зробив американський економіст С. Хаймер. Він не концентрувався на якійсь конкретній перевазі, не розглядав питання про те, чи всі переваги однаково підходять як основа для міжнародних операцій.

Зазначимо, що С. Хаймер недостатньо вивчив роль експорту у використанні переваг чи те, як міжгалузева структура міжнародних операцій та інтенсивність експорту можуть бути пов'язані зі ступенем та розподілом видів переваг між фірмами та галузями.

За словами Хаймера відсутність міжнародної інтеграції, витрати та недоліки іноземних фірм були основою бар'єрів для міжнародних операцій [37]. У недосконало інтегрованій світовій економіці концепція монопольної переваги як передумови міжнародних операцій має сильну теоретичну привабливість. Однак із зростанням міжнародної інтеграції та зниженням вартості міжнародних операцій ця актуальність може поступово знижуватися. Оскільки володіння специфічною перевагою фірми може не бути необхідним компенсації таких витрат. Теорія специфічної переваги фірми може пояснити лише горизонтальні ПП. Насправді довгий час вертикальні ПП ігнорувалися, що означає, що теорія не застосовується до вертикальних ПП.

Олігопольна теорія переваг

Олігопольна теорія переваг пояснює вертикальні іноземні інвестиції компанії. Це означає, що компанія інвестує в іншу країну для розвитку бізнесу, суть якого кардинально відрізняється від того, яким вона займається в країні базування. Через вертикальні прямі іноземні інвестиції компанії зазвичай захоплюють і збільшують свою частку на світовому ринку.

Олігополістичні великі фірми, як правило, домінують на світових ринках, на яких відзначаються високі входні бар'єри, такі як, наприклад, необхідність великих інвестицій для виходу на ринок фірми, яка має намір зберегти свою монопольну владу. Ця теорія пояснює захисну інвестиційну поведінку транснаціональної фірми. Оскільки олігополія усуває загрозу конкуренції з ринку, ті фірми, які її практикують можуть вільно маніпулювати процесом прийняття рішень споживачами.

Цей недолік може навіть надихнути споживачів робити покупки, які не приносять користі їхньому життю. Бувають навіть випадки, коли компанії, залучені до олігополії, заохочують згубні фінансові рішення для своїх клієнтів, тому що їхні дії покращать доходи та норму прибутку.

Міжнародна теорія життєвого циклу товару

Теорія міжнародного життєвого циклу товару, право авторства якої належить американському економісту Дж. Вернону, намагається пояснити як

динаміку міжнародної торгівлі, і прямі іноземні інвестиції у світовій економіці. На його думку, ПП є природним етапом у житті продукту. Спочатку фірма, яка винаходить новий продукт і виробляє його в країні базування, має свою монопольну перевагу і виходить на зовнішній ринок. Коли внутрішній ринок щодо насичений і життєвий цикл товару переходить до стадії зрілості товару, компанія здійснює прямі зарубіжні інвестиції. Фірма може прагнути інвестувати за кордон та експортувати звідти, щоб зберегти свою монопольну владу. Однак у цій теорії, на нашу думку, є деякі недостатньо опрацьовані аспекти:

- насправді інноваційні продукти можуть мати дуже короткий життєвий цикл, оскільки такі продукти можуть не конкурувати на міжнародному ринку. Крім того, ці товари можуть мати дуже короткий життєвий цикл, товар може не пройти всі стадії циклу;

- ця теорія передбачає, що споживачі звертатимуть увагу до ціну товару при купівлі. Але ціна предметів розкоші в промислових країнах мало турбує споживача. А в окремих, переважно в країнах, що розвиваються, цей товар може бути оцінений інакше, ніж у промислово розвинених.

Торкаючись недоліків теорії, відзначимо наступне:

- багато товарів продаються у сфері міжнародної торгівлі, але товарні категорії сильно різняться, а багато дослідників застосовують цю теорію не звертаючи уваги на будь-які відмінності;

- по окремих товарах можна спостерігати ретро-цикли, тобто після здавалося б завершення товарного циклу товар набув нової популярності та омолодження. До цієї категорії входять такі товари, як йога, натуральна їжа та мед;

- історичні дані не допомагають визначити, коли продукт переходить із стадії в іншу. Це ускладнює завдання прогнозування;

- суттєвий вплив на рух фаз циклу викликає проблеми захисту довкілля;
- дійсність розвитку ринкової конкуренції рідко відповідає теоретичній схемі.

Часто керівники відділів маркетингу вірять у концепцію життєвого циклу товару, але фахівці вказують, що незвичайні обставини можуть вплинути динаміку фаз у життєвому циклі товару.

Еклектична парадигма Дж. Даннінга

Ця теорія, запропонована Дж. Даннінгом, є цілісний аналітичний підхід до ПІІ та організаційних питань зарубіжного виробництва в рамках ТНК. Еклектична парадигма розглядає значення трьох змінних [34].

Специфіка власності – технологія, знання, ефект масштабу, монопольна перевага, ефективність управління та структура.

Перевага конкретного місця розташування – більше прибутку завдяки особливим факторам, таким як політичні, фізичні, соціальні, економічні тощо на зарубіжних ринках.

Перевага інтерналізації – більш висока віддача від ліцензування, франчайзингу чи експорту проти повним функціонуванням. Іноді еклектичну теорію міжнародного виробництва також називають моделлю «OLI», оскільки іноземні інвестиції мають три конкретні переваги: право власності, місце розташування та інтерналізація. Дж. Даннінг стверджує, що прямі іноземні інвестиції є довгостроковим інвестиційним процесом компанії в іноземній державі.

Він також зазначає, що ПІІ «... складаються з «пакету» активів та проміжних продуктів, таких як капітал, технології, управлінські навички, доступ до ринків та підприємництво» [34].

Інвестуючі фірми залишаються власниками ресурсів, що передаються, і, отже, контролюють їх. Часто під терміном ПІІ розуміють лише фінансові інвестиції в компанію за кордоном з метою довгострокового впливу на її ділову політику. Але поняття це значно ширше. Відповідно до міжнародних стандартів, довгостроковий вплив може бути гарантований у розмірі 10% від прямих інвестицій, коштів капіталу або прав голосу.

У цьому контексті вплив та контроль є важливими термінами, якими ПІІ відрізняються від портфельних інвестицій. Портфельні інвестиції, як правило, орієнтовані на короткострокову перспективу і є меншими сумами, що свідчать про

право власності. ПІ є важливими індикаторами глобалізації та налагоджують зв'язки між країнами та компаніями.

1.2 Дослідження чинників, що впливають на залучення прямих іноземних інвестицій в країни

В атмосфері міжнародної економічної інтеграції з року в рік все більша увага надається іноземним інвестиціям. Важливою умовою розвитку сучасної економіки є висока інвестиційна активність, у зв'язку з чим значної ролі як у мікро, і макрорівні грають іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції – це форма участі іноземного капіталу реалізації інвестиційних проектів держави – реципієнта інвестицій, що є довгострокові капіталовкладення іноземного інвестора у виробничі, торгові та інші комерційні підприємства з метою отримання прибутку. ПІ мають низький ступінь ліквідності і передбачають більш високий ступінь участі інвестора в політиці інвестиційної організації, відрізняючись від інших видів інвестицій (наприклад, від портфельних). Відмінність у цілях веде до різниці видів інвестування, у разі портфельних інвестицій, зацікавленість може бути пов'язана зі спекуляціями. В результаті, на рішення інвесторів про вкладення капіталу можуть вплинути непередбачені фактори, ніж у ситуації з прямими іноземними інвестиціями, і ці фактори дуже складно відстежити. У зв'язку з цією проблемою я зупинив увагу на вивченні такого виду інвестицій, як прямі закордонні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції є одним із найважливіших аспектів, що визначають динаміку економічного зростання країни, глибину та масштабність, а також швидкість трансформації економічної системи на національному та регіональному рівнях [19].

Інвестиції мають на увазі додаткові кошти та можливості для заснування, розвитку та підтримки діяльності підприємств. Так, збільшення кількості продукції (послуг), удосконалення її якості, найм висококваліфікованих співробітників, придбання інноваційних методів і технологій виробництва товарів - це і багато

іншого, сприяє збільшенню попиту на продукцію даного виробника, тим самим породжується конкуренція, завдяки чому зростає якість і доступність товару чи послуги на ринку. Також інвестиції дозволяють конкурувати не лише з вітчизняною продукцією, а й з імпортною, тим самим дозволяючи країні бути самодостатнішою, що в нинішній світовій ситуації вкрай важливо.

Вчені приділяють особливу увагу вивченню прямих іноземних інвестицій, зокрема, чинникам, які впливають з їхньої залучення економіки різних країн. Однак вони досі не досягли згоди щодо цього питання.

Різні автори застосовують різноманітні теорії та економетричні дослідження для опису феномена прямих іноземних інвестицій. Під інвестиційною привабливістю розуміється сукупність фінансових, соціальних, економічних пріоритетів і політичних показників, визначальних оцінку довкілля та рівень позиціонування країни на світовій арені.

В економічній літературі існують різні підходи до оцінки факторів, що впливають на залучення прямих іноземних інвестицій у національну економіку. Різні дослідники використовують у своїх роботах досить популярні показники руху капіталу, такі як відкритість економіки, ємність ринку, доходи душу населення реальному вираженні і ВВП душу населення.

За результатами деяких досліджень, поряд із вищезазначеними якісними показниками, на привабливість країни для припливу ПІІ можуть вплинути: рівень розвиненості законодавства, рівень корупції, а також економічна система та спеціалізація економіки. Крім того, податкові виплати та питомі витрати на робочу силу негативно впливають залучення іноземного капіталу до країни [39; 46; 47].

Незважаючи на те, що якісні показники мають перевагу над кількісними, виникають складнощі з їх включенням до регресії. З'являється проблема проведення математично-статистичного та емпіричного аналізу, часто це виникає у зв'язку із утрудненням вираження якісного показника в числовій формі. Крім того, різночитання у числовому вираженні одного й того ж якісного показника для побудови економетричної моделі – призводить до різних, а найчастіше неадекватних результатів.

Наприклад, можна розглянути рівень якості інститутів, який є у багатьох економічних дослідженнях, і трактується скрізь по-різному.

Можна використати 5 пунктів опису якості інститутів, такі як: якість бюрократичної системи, рівень дотримання закону, рівень корупції, ризик експропріації та порушення умов контрактів. В аналогічному дослідженні, за винятком того, що включено до пояснення рівень корупції та рівень дотримання закону, також до уваги були прийняті показники політичної стійкості та автономності ЗМІ. Існує зовсім інший спосіб можливих пояснень якості інститутів – суспільні моральні цінності, такі як довіра та репутація. Тому порівняння результатів цих досліджень, засновані на тому, що саме автори використовують як показник якості інститутів, видається не зовсім розумним, а іноді – неможливим [51].

У 1966 році американським економістом Р. Верноном було запропоновано теорію «життєвого циклу продукту» для пояснення цілей США інвестувати в обробну промисловість Західної Європи після Другої світової війни [50].

У своїй теорії Р. Вернон виділив чотири стадії виробництва:

1. Фаза створення – розробка товарного нововведення у відповідь на попит у країні;
2. Фаза зростання – задоволення потреби в товарному нововведенні за межами країни;
3. Фаза зрілості – повне задоволення потреб у товарному нововведенні як усередині країни, так і за її межами.
4. Фаза занепаду – відторгнення товарного нововведення країною – розробником та задоволення наявної потреби за рахунок імпорту.

На першому етапі великі американські компанії створювали інноваційні продукти для внутрішнього ринку, а надлишок експортували до інших країн. Але після Другої світової війни з боку європейських компаній зріс попит на інноваційну американську продукцію, оскільки вона мала кращі характеристики порівняно з європейськими аналогами. У цей момент, американські компанії мали перевагу, оскільки їхня продукція була новою для ринку.

Але поступово європейські компанії почали копіювати технології та виробляти схожу за якістю продукцію.

Оскільки європейські компанії мали перевагу локального розміщення, то американські компанії також були змушені переносити своє виробництво до Європи, щоб знизити витрати транспортування, а також отримати інші переваги від локалізації виробництва. Таке перенесення відбувалося у формі прямих іноземних інвестицій, коли американські компанії купували європейських виробників і ставали транснаціональними компаніями.

Таким чином, згідно з теорією Р. Вернона ППІ характерні для певного етапу технологічного циклу. При цьому, щоб такі інвестиції були можливі, важливі такі фактори, які вплинуть на приплив ППІ в країну: розмір ринку (процес копіювання технологій має досягти певного масштабу, щоб змусити винахідника інновації локалізуватися), витрати виробництва (до певного часу перевага у витратах виробництва може перекривати можливі вигоди від локалізації виробництва), ринкова відкритість [50].

Американський економіст М. Портер у своїй книзі "Конкурентна перевага націй" аналізував механізм конкурентних галузей промисловості. ТНК ґрунтуються на підході, що ґрунтується на порівняльних перевагах країни-реципієнта [44].

Ці фактори включають:

- Формування ефективної стратегії бізнесу та корпоративного управління, прописування цілей та оцінка потенційних ризиків у галузі;
- Особливості факторів – фізичного та людського капіталу (їх ефективне використання);
- Тип попиту, його обсяг та темп його зростання, а також рівень життя населення;
- Існування та доступ до інших розвинених галузей промисловості в даній економіці, для встановлення співпраці між іноземними транснаціональними корпораціями та місцевими компаніями.

Важливим пунктом у цій моделі виступає ідея про територіальні галузеві кластера, сформовані компаніями суміжних галузей, фірмами та постачальниками. Портер зазначив, що державна політика може вплинути на освіту цих кластерів, з метою підвищення конкурентоспроможності окремих галузей промисловості [44].

На міжнародному рівні результати реалізації інвестиційних проектів країн та економічного розвитку суб'єкта, інвестиційна привабливість країн, регіонів та підприємств оцінюються трьома провідними світовими рейтинговими агентствами: Moody's, Standard & Poor's (S&P) та Fitch.

У сучасній економічній ситуації для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни необхідно забезпечити достатній обсяг інвестиційних ресурсів.

Однак у багатьох економіках спостерігається скорочення внутрішніх інвестиційних ресурсів. З огляду на те, що в останні роки змінюються масштаби іноземних інвестицій, ускладнюються форми ввезення та вивезення капіталу, відповідно змінюється і теоретичне осмислення цього процесу.

Відповідно до класифікації, запропонованої Міжнародним Валютним Фондом, прямі іноземні інвестиції є однією з трьох форм міжнародного руху капіталу: прямі, портфельні та інші, пов'язані з торговими кредитами, банківськими депозитами та позиками.

Особливостями ПІІ, які відрізняють їхню відмінність від інших форм міжнародного руху капіталу, є [3, 4]:

- 1) довгостроковий характер;
- 2) здійснюються великими, неподільними частками;
- 3) зберігають за інвестором право власності на надані фінансові ресурси та матеріальні активи;
- 4) завданнями ПІІ є отримання впливу та контролю за активами, встановлення довгострокових економічних зв'язків, зростання ефективності діяльності інвестора за рахунок реалізації на зарубіжному ринку отриманих раніше конкурентних переваг;

5) включають не тільки фінансові активи, а й приплив управлінських та інтелектуальних ресурсів, використовуваних технологій;

6) здійснюються у формах злиття та поглинання (придбання існуючої компанії або її значної частки іноземним інвестором), а також створення бізнесу з нуля;

7) здійснюються двома каналами: перший передбачає повний перенесення виробництва, у країну-реципієнта (горизонтальні інвестиції), другий – географічний поділ процесу виробництва транснаціональними компаніями (вертикальні інвестиції).

Зазвичай дослідники проблематики прямих іноземних інвестицій намагаються відповісти такі питання:

1) Які переваги та ризики ввезення і вивезення капіталу всім учасників процесу, тобто, країн-експортерів та імпортерів капіталу? У цьому контексті досліджуються напрямки, обсяги, форми та наслідки вивезення капіталу, а також питання необхідності регулювання цього процесу на національному та наднаціональному рівнях.

2) Які чинники сприяють залученню ПІІ та формують сприятливий інвестиційний клімат території, а які негативно впливають? Висловимося із зазначених питань. Зовнішні ефекти, пов'язані з імпортом капіталу, можуть мати як позитивну, і негативну спрямованість. Але в контексті ПІІ подібний вплив є, як правило, позитивним, оскільки це не так фінансові ресурси, як джерело нових технологій і передової міжнародної практики.

Професори Лук'яненко Д. Г., Мозговий О. М., у своїй праці “Мотивація топ-менеджменту глобальних корпорацій” зазначили що для керівників вищого рівня управління важливе значення мають справедлива винагорода та наявність чіткого узгодження розміру заробітної плати з досягнутими результатами діяльності. При цьому розмір винагороди (премії, бонусу) топ-менеджерів має узгоджуватись з результатами роботи компанії. Значне місце в компенсаційних пакетах керівників посідають соціальні виплати, заохочення та блага [13, с.10].

Зовнішні ефекти, пов'язані з імпортом капіталу, можуть мати як позитивну, і негативну спрямованість. Але в контексті ПІІ подібний вплив є, як правило, позитивним, оскільки це не так фінансові ресурси, як джерело нових технологій і передової міжнародної практики.

Позитивний та негативний вплив ПІІ на економіку показано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Вплив прямих іноземних інвестицій на економіку-реципієнт

Позитивні фактори	Негативні фактори
- розвиток конкуренції, отримання доступу до зарубіжних ринків збуту; - зростання обсягів випуску необхідних товарів та послуг; - збільшення доданої вартості та прискорення темпів зростання економіки (у тому числі завдяки ефекту мультиплікатора – акселератора); - більш ефективне використання наявних ресурсів; - відшкодування дефіциту національних заощаджень, залучення низьковолатильного довгострокового капіталу; - поліпшення платіжного балансу та забезпечення припливу капіталу; - зростання бази оподаткування; - зростання зайнятості та доходів населення; - зростання продуктивності праці; - оновлення та модернізація виробництва, залучення екологічно дружніх та передових технологій; - вдосконалення менеджменту в організаціях за рахунок використання закордонного досвіду та технологій управління; - прискорення науково-технічного прогресу.	- витіснення з ринку місцевих товаровиробників, погіршення їхнього становища; - погіршення якості економічного зростання; - посилення економічної та технологічної залежності; - зростання дисбалансу економіки за галузевою ознакою, занепад традиційних галузей; - посилення відтоку капіталу, вивезення прибутків та погіршення платіжного балансу; - скорочення зайнятості внаслідок впровадження у виробництво технологій із меншою трудомісткістю; - зміна сформованої структури споживання в результаті культурного впливу ТНК; - посилення диференціації населення за рівнем доходів та соціальної нерівності; - переміщення шкідливих для довкілля виробництв, експлуатація природних ресурсів, екологічні збитки; - імпорт застарілих технологій, що не задовольняють вимогам ефективності.

Джерело: розроблено автором на основі [12]

Слід зазначити, що позитивні ефекти від прямих зарубіжних інвестицій залежить від можливості держави приймати надані ресурси та супроводжуючі їх виробничі і управлінські технології.

1.3 Виокремлення ролі ПІІ в глобальній економіці

Останні десятиліття відзначається посилення конкуренції за глобальні інвестиції. У зв'язку з цим підвищення інвестиційної привабливості конкретної

галузі та окремого підприємства для прямих іноземних інвестицій є серйозним питанням для національних урядів та регіональних адміністрацій та вимагає від них розробки та реалізації нових комплексних заходів економічної політики [4].

Величезну роль процесах міжнародного інвестування і у реалізації ПП відіграють ТНК, яких зараховують будь-які компанії з інвестиціями там. Згідно з звітами ЮНКТАД, до кінця 1960-х років у світі існувало близько 7000 ТНК, до 2023 року їх кількість зросла до 82000.

Професор Лариса Руденко-Сударєва зазначає, що саме науковий аналіз основних концепцій міжнародного інвестування та поведінкових інвестиційних теорій, уточнення сутнісної ідентифікації, суб'єктно-об'єктної диспозиції, ознак та основних завдань сфери інвестицій дозволили стверджувати, що інвестиційна поведінка глобальних корпорацій проявляється в першу чергу як гнучка соціалізована оперативна система дій і вчинків задля отримання високих позитивних фінансових та іміджевих результатів, а також потреби сприяння сталому розвитку транснаціонального бізнесу [23, с. 20].

Дійсно, в умовах сучасної економіки, торгівля та інвестиції є не лише дедалі більш доповнюючими один одного елементами, а й дедалі більш невіддільними один від одного, як дві сторони медалі процесу глобалізації. Прямі іноземні інвестиції стають навіть важливішими за торгівлю. В останні десятиліття ми спостерігаємо, як економічна взаємодія між країнами більшою мірою стабілізувалася та згладилася завдяки потокам прямих зарубіжних інвестицій.

Незважаючи на величезну роль торгівлі, міжнародні організації обрали шлях глобалізації, внаслідок чого ПП значно зросли протягом останніх 15 років, випереджаючи розширення торгівлі [3].

ПП є, як і закономірним результатом, і чинником її розвитку, оскільки реалізації успішної інвестиційної політики здійснюється лібералізація обміну капіталом, складаються митні спілки, які призводять до зниження мит і більшої доступності проникнення капіталу країну. Складаються різні міжнародні фінансові організації (МФО), такі як МЦУІС, МАГІ, МФК та інші, які забезпечують інвестиційний контроль та вирішують основні інвестиційні проблеми [4]. Також

складається певна правова база ПІІ, яка сприяла більшій інтеграції всіх країн, що призвела до утворення глобальних норм регулювання потоків інвестицій.

Універсального визначення поняття прямих іноземних інвестицій, на жаль, ще не з'явилося. Проте проблемою визначення прямих зарубіжних інвестицій у міжнародних економічних відносинах займаються, здебільшого, три досить авторитетні міжнародні організації: Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) та Міжнародний валютний фонд (МВФ).

Досить вагомий внесок у справу визначення поняття ПІІ зробив проект ОЕСР – «The OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment», випущений у 2008 році. ОЕСР наголошує на тривалій зацікавленості прямого інвестора. І дає таке визначення: «це категорія інвестицій, що характеризується метою встановлення довгострокової участі в отриманні прибутку з боку підприємства (прямого інвестора), що є резидентом однієї держави, на підприємстві, що є резидентом іншої держави» [40].

Базовою відмітною ознакою прямих зарубіжних інвестицій є контролю над діяльністю підприємств, що забезпечує цим ефективність вкладень. У 20 столітті пряме інвестування здійснювалося шляхом створення нових підприємств та компаній. Нині така форма йде назад. Прямі іноземні інвестиції реалізуються шляхом придбання іноземними інвесторами місцевого підприємства за кордоном у формі злиття та поглинання або створення змішаного підприємства, будівництва нового підприємства або франшизи. Але крім цього існують інші форми прямого інвестування, такі як придбання активів за кордоном, інвестиції без вкладень у капітал (ліцензії тощо).

За методологією дослідження діяльності ТНК ЮНКТАД прийнято диференціювати капіталовкладення щодо стратегії виходу на цільовий ринок. Розрізняють Brownfield FDI, або проекти придбання підприємств, які часто позначаються як M&A (mergers and acquisitions) та Greenfield FDI – проекти зі створення нових підприємств.

Головними дійовими особами в інвестиційному процесі, з одного боку, є ТНК, які реалізують ПІІ, з другого боку – території, у яких ТНК здійснюють інвестиції.

Не існує в науці єдиної та універсальної класифікації ПІІ, але багато вчених та аналітиків більше орієнтуються на їх класифікацію за мотивацією, яку розробив Дж. Даннінг. Вона складається із 4 типів [34].

Перший – це ресурсно-орієнтовані інвестиції. Цей тип інвестицій користується порівняльними перевагами країн-реципієнтів. Виділяють тут інвестиції в природні ресурси та пошук дешевої робочої сили, яка спеціалізується на певній посаді, яка потрібна країні- вкладнику.

Другий – ринково-орієнтовані інвестиції. Їхньою відмінністю є те, що вони націлені більше на отримання доступу на регіональний ринок. До них відносяться ПІІ в закриті ринки, які захищені деякими бар'єрами або імпортними тарифами; ПІІ, які здійснюються постачальниками (мається на увазі ТНК), наступними на міжнародний ринок за своїми клієнтами та ПІІ, метою яких є адаптація на місцевих ринках і використання регіональних ресурсів.

Третім типом є затратно-орієнтовані інвестиції. Вони найчастіше реалізуються як розвиток раніше вже здійснених інвестицій.

Тобто компанія здійснює спочатку (1) та (2) типи ПІІ за мотивацією, а потім приймає рішення про консолідацію інвестицій лише навколо одного певного продукту. Іншими словами, затратно-орієнтовані інвестиції характеризуються інтеграцією регіонального чи глобального масштабу.

Четвертим є стратегічно-орієнтовані інвестиції. Вони характеризуються злиттям та поглинанням задля досягнення довгострокових корпоративних цілей.

Як приклад можна навести таке: вітчизняна компанія А для ведення координованих науково-технічних розробок у галузі промисловості здійснює альянс з іноземною компанією В [5].

Крім класифікації Даннінга всі потоки ПІІ Дж. Маркузен і А. Венейбл ділять на: вертикальні, які прямують у галузі, що належать до різних стадій виробництва одиничного продукту; і горизонтальні, які прямують у зарубіжні підприємства, що

у рамках однієї галузі чи продукції, яка раніше вироблялася країни самого інвестора [5].

Питання вибору напряму прямих інвестицій займає важливу сходинку інвестиційної діяльності. Куди найкраще вкладатися для отримання та максимізації прибутку? Який регіон має більш сприятливий клімат для розвитку інвестиційної політики?

Для вибору території інвестування ТНК зазвичай користуються 6 ключовими факторами оцінки регіонів: витрати, політика, ринкові характеристики, інфраструктура і підтримка бізнесу та його стимулювання.

Вага кожного з цих факторів для транснаціональних корпорацій залежить від типу інвестицій, які вони збираються здійснювати.

Країни-реципієнти повинні суворо й обов'язково розуміти не тільки позитивні сторони залучення інвестицій у свій регіон, а й бути реалістами та оцінювати об'єктивно, які ПІІ коштуватимуть витрати їх фінансових ресурсів для збільшення прибутку, а які будуть марною тратою часу та коштів. Все це залежить здебільшого від політичної та економічної ситуації, що панує в країні. Найбільшим потенціалом залучення ПІІ для інвесторів є країни з перехідною економікою та нові індустріальні країни.

На рубежі 20-21 століть сильно зросла міжнародна конкуренція за прямі іноземні інвестиції, внаслідок чого зросла кількість інвестиційних агентств (наприклад, Міжнародний Інвестиційний Банк), які допомагають визначати напрямки інвестицій. Ці агентства дотримуються трьох курсів у своїй роботі: роботи з урядом над покращенням інвестиційного клімату, міжнародного інвестиційного маркетингу та підтримки інвестиційного процесу.

Для отримання високих переваг здійснюється регулювання процесу залучення ПІІ в економіку країн здійснюється на основі принципів прийому прямих іноземних інвестицій, розроблених МБРР спільно з МВФ [62]. Ці принципи по-різному реалізуються у національних законодавствах країн, що приймають. У розвинутих країнах спеціальні закони про іноземні інвестиції відсутні, а до іноземних інвестицій застосовують норми національного законодавства. У країнах,

що мають спеціальні закони про іноземні інвестиції, загальною тенденцією розвитку національного законодавства про іноземні інвестиції є його лібералізація та обмеження діяльності іноземних інвесторів у певних галузях економіки [47].

Країни, що розвиваються на світовому ринку, як правило, є об'єктом докладання іноземного капіталу, вони - імпортери капіталу. Іноземний капітал їм є основним засобом розвитку, і вони прагнуть використовувати його з найбільшою користю. З іншого боку, побоюючись надмірного впливу іноземного капіталу, ці країни, здобувши незалежність (60-ті роки), практично відразу ж ухвалюють інвестиційні закони (кодекси), якими регулюють іноземні інвестиції. Спираючись на сказане вище, можна говорити про те, що методи державного регулювання залучення ПІІ включають [5]:

Методи стимулювання іноземних інвестицій (Таблиця 1.3);

Таблиця 1.3 - Система заходів, що обмежують приплив іноземного капіталу

Метод	Інструмент стимулювання
Режим функціонування іноземного капіталу біля країни - реципієнта	- Національний режим; - Режим найбільшого сприяння.
Система державних гарантій для іноземних інвесторів	- Гарантії, які забезпечують недоторканність майна, що становить іноземні інвестиції; - Гарантії, що закріплюють право іноземного інвестора скористатися результатами своєї підприємницької діяльності; - Гарантії щодо порядку розгляду спорів, що виникають у зв'язку із здійсненням іноземних інвестицій.
Податкове регулювання	- Податковий кредит; - Інвестиційні знижки; - Податкові канікули; - Прискорена амортизація; - Інвестиційні субсидії; - Пільги непрямого оподаткування.
Валютне регулювання	- Адміністративні інструменти (валютний контроль, валютні обмеження); - Ринкові інструменти.
Митне регулювання	- Митний тариф, ввізні та вивізні мита; - Паратарифні заходи.
Фінансове регулювання	- Субсидування витрат; - Субсидування позик; - Гарантії на кредити та позики, що надаються; - Державне страхування експорту; - Преференційні державні контракти.

Джерело: розроблено автором на основі [17]

Як видно у таблиці 1.3, практика залучення іноземних інвестицій включає різні методи та інструменти. Група розвинутих країн переважно застосовує фінансові стимули, оскільки їх використання потребує значних витрат [6]. Інструментами стимулювання ПІІ, які характерні для групи країн, що розвиваються, є зниження податкових ставок і ставок мит, надання податкових канікул, а також пільги для особливо значущих для розвитку національної економіки інвестиційних проектів.

Причини експорту та імпорту прямих іноземних інвестицій дуже різноманітні. Головна мета інвестора – розмістити капітал у тій країні та в тій галузі, де він приносить максимальний прибуток, скоротити рівень оподаткування та диверсифікувати ризик.

Багатомірні економетричні дослідження, що проводилися під егідою економічних служб ООН [55], показали, що специфічні причини експорту та імпорту прямих інвестицій значною мірою перетинаються, щоправда, їх відносна роль різна. Чинники, що визначають, експорт та імпорт прямих інвестицій, багато в чому збігаються, що призводить до перехресних інвестицій.

Переваги у розвитку НДДКР, рівень кваліфікації робочої сили в рекламі, що відбиває накопичений досвід міжнародного маркетингу, і обсяг корпорації є одночасно чинниками як експорту, і імпорту прямих інвестицій. Економіка масштабу, високий рівень концентрації виробництва та потреба у природних ресурсах, навпаки, є факторами експорту, але не імпорту прямих інвестицій.

Потреба в капіталі, значне число національних філій, нижчі витрати виробництва, більш високий захист внутрішнього ринку та її значний розмір, своєю чергою, є чинниками імпорту прямих зарубіжних інвестицій [55].

РОЗДІЛ 2 ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РОЗВИНУТИХ І РОЗВИВАЮЧИХ КРАЇН НА ПРИКЛАДІ США І БРАЗИЛІЇ

2.1 Аналіз розподілу ПІІ на світовому ринку

Нині майже всі країни світу залучені до процесу імпорту капіталу. Іноземні інвестиції, і зокрема, ПІІ стали генератором успіху та процвітання.

Масштаби іноземних інвестицій, активність держав у експорті та імпорті капіталу, співвідношення між формами руху капіталу та географічне розміщення іноземних вкладень залежать від економічного та політичного розвитку світового господарства, особливостей відтворювального процесу та розвитку монополій в окремих країнах, зовнішньополітичної та економічної орієнтації урядів [9].

Проаналізуємо світову динаміку припливу ПІІ за 2000-2022 рік (таб.2.1).

Таблиця 2.1 – Світова динаміка припливу ПІІ за 2000-2022 рік

Рік	Прямі іноземні інвестиції, чистий приплив в трлн дол
2000	1,57
2001	0,8955
2002	0,75169
2003	0,7372
2004	1,01
2005	1,56
2006	2,2
2007	3,13
2008	2,48
2009	1,45
2010	1,93
2011	2,37
2012	2,06
2013	2,18
2014	1,94
2015	2,76
2016	2,73
2017	2,19
2018	0,94271
2019	1,7
2020	1,28
2021	2,1
2022	1,83

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Таким чином, аналізуючи дані про прямі іноземні інвестиції та їх чистий приплив в трильйонах доларів у період з 2000 по 2022 роки, можна виокремити декілька важливих тенденцій та висновків:

З 2001 по 2007 роки спостерігалася зростаюча тенденція чистого припливу ПІІ, з показниками, які постійно збільшувалися. Пік досягнуто у 2007 році з показником 3.13 трлн доларів. Після цього наступив спад, особливо помітний в 2009 році під впливом світової фінансової кризи.

Фінансова криза 2008 року вплинула на значний зворотний рух інвестицій, і цей спад продовжився до 2010 року. Подібна ситуація спостерігалася і в 2020 році, коли світ охопила пандемія COVID-19.

Після кризових періодів зазвичай відбувалось поступове відновлення іноземних інвестицій. З 2011 по 2015 роки був помітний стійкий ріст, особливо в 2015 році, коли показник знову збільшився до 2.76 трлн доларів.

Протягом останніх років зокрема з 2016 по 2022 спостерігається варіабельність у чистому припливі ПІІ, коливаючись між 1.28 трлн і 2.76 трлн доларів. Ця нестабільність може бути пов'язана з різними факторами, такими як геополітична ситуація, економічні умови і світові тренди.

Відобразимо статистичні дані світового рівня припливу ПІІ за 2000 – 2022 роки графічно (рис.2.1)

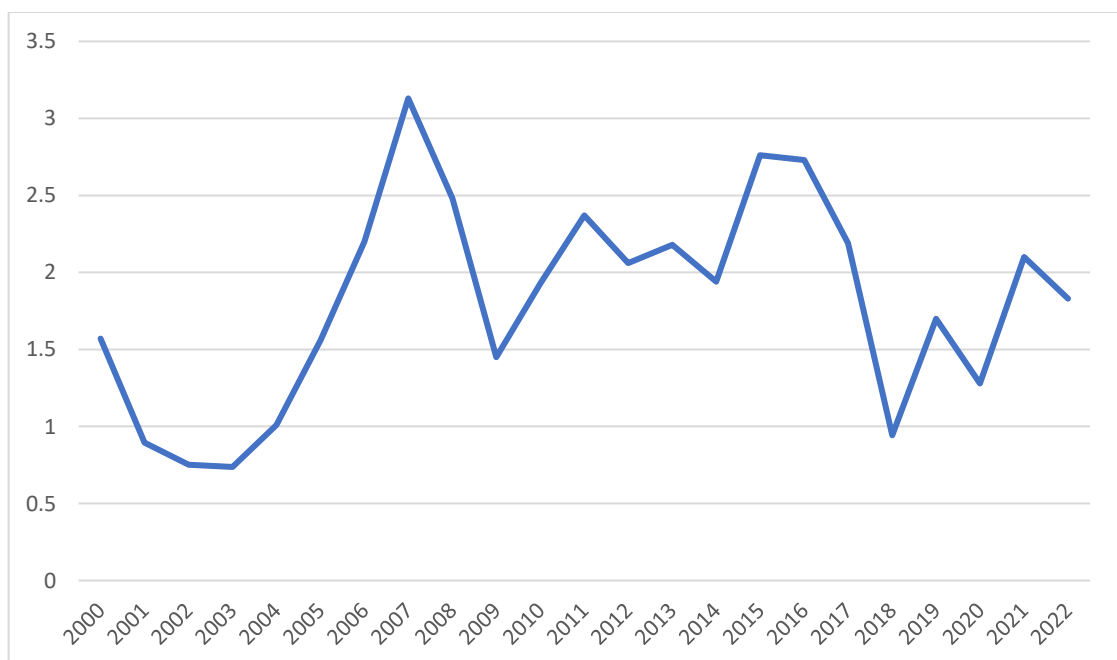

Рисунок 2.1 - Динаміка світового ПІІ, чистий приплив в трлн дол за 2000-2022 рр, у трлн дол.

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Загалом, важливо враховувати, що іноземні інвестиції є важливим елементом економічного розвитку країн. Для досягнення сталого зростання ПІІ, необхідно сприяти сприятливим інвестиційним кліматом, забезпечити стабільність і привабливість для іноземних інвесторів.

Проаналізуємо світову динаміку відпливу ПІІ за 2000-2022 рік (таб. 2.2).

Таблиця 2.2 – Світова динаміка відпливу ПІІ за 2000-2022 рік

Рік	Прямі іноземні інвестиції, чистий відплив в трлн дол
2000	1,4
2001	0,84034
2002	0,65272
2003	0,72618
2004	1,2
2005	1,42
2006	2,15
2007	3,2
2008	2,6
2009	1,35
2010	1,79
2011	2,22
2012	1,72
2013	1,99
2014	1,8
2015	2,2
2016	2,11
2017	2,09
2018	0,69746
2019	1,51
2020	0,99625
2021	2,32
2022	2,01

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Таким чином, за період з 2000 по 2022 роки відзначається загальна тенденція до зростання відпливу прямих іноземних інвестицій. Показники зростали в переважній більшості років, з 2008 по 2009 рік відбувся спад, але після цього знову спостерігалось покращення. Найбільше зростання було зафіксовано в 2007 році (3,2 трлн доларів) та 2021 році (2,32 трлн доларів).

Важливо відзначити, що у 2008 році показник ПІІ спад до 2,6 трлн доларів, що може бути пов'язано з початком світової фінансової кризи. Однак вже в наступному році, 2009, показники відновилися і стали складати 1,35 трлн доларів.

Загалом, дані показують значні коливання у рівні прямих іноземних інвестицій впродовж років. Це може бути впливом економічних та геополітичних факторів, що впливають на рішення іноземних інвесторів.

Показник чистого відпливу капіталу також коливається протягом цього періоду, іноді показуючи надмір відтоку капіталу відносно прибутковості. Це може бути наслідком різних економічних умов та фінансових криз.

Відобразимо результати графічно (рис. 2.2).

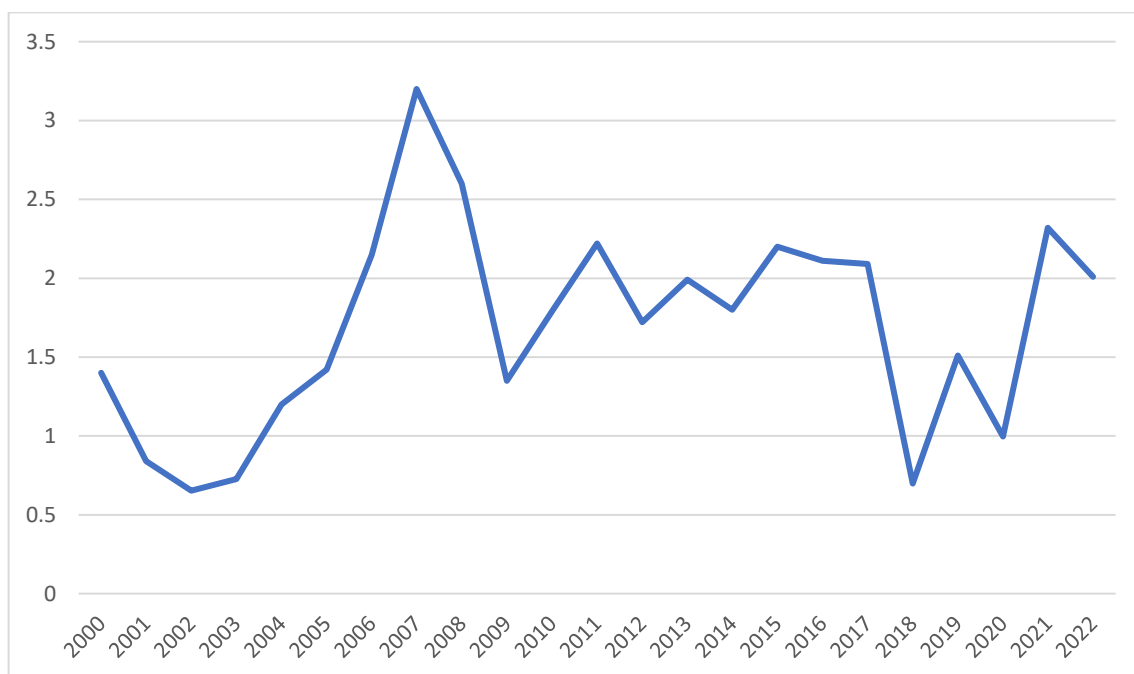

Рисунок 2.2 - Прямі іноземні інвестиції, чистий відплив в трлн дол

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Таким чином, аналіз даних свідчить про складний та нестабільний характер руху прямих іноземних інвестицій та чистого відпливу капіталу протягом цього періоду.

Завдяки політиці стимулювання притоку ПІІ, КНР стала однією з найпривабливіших суб'єктів для іноземних інвесторів.

Наприкінці ХХ століття різкому зростанню надходження ПІІ сприяв поступовий вихід економіки Китаю на зовнішні ринки. Більше того, у той період проводилася макроекономічна політика, яка стимулювала прискорення

економічного зростання, разом із девальвацією юаня, що сприяло збільшенню припливу ПІІ.

Значне місце у залученні іноземного капіталу економіки Китаю займають вільні економічні зони (ВЕЗ). На території встановлено ліберальний режим проведення зовнішньоторговельних операцій, у зв'язку з чим панують пільгові умови оподаткування, у яких дуже зацікавлені іноземні інвестори.

Уряд Китаю звільняє інвесторів від прибуткових коштів, що здійснюють реінвестиції в підприємства.

В даний час основною відмінністю міжнародного руху капіталу є включення все більшої кількості країн у процес вивезення та ввезення іноземних інвестицій. Якщо раніше окремі країни були, як правило, або експортерами, або імпортерами іноземного капіталу, то нині більшість із них одночасно і ввозять, і вивозять капітал у різних формах (див. таб. 2.3).

Таблиця 2.3 - Найбільші країни-імпортери капіталу у формі ПІІ у 2022 році

№	Країна	Імпорт капіталу, млн. дол.
1	США	351,563.00
2	Китай	180,166.88
3	Сінгапур	140,844.05
4	Гонконг	120,951.63
5	Франція	96,241.67
6	Бразилія	91,502.10
7	Австралія	67,118.92
8	Канада	53,306.28

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Таким чином, Сполучені Штати були найбільшим імпортером капіталу у формі прямих іноземних інвестицій у 2022 році з надходженнями понад 351 мільярда доларів. Далі йдуть Китай, Сінгапур, Гонконг і Франція, які залучили понад 100 мільярдів доларів ПІІ. Бразилія, Австралія та Канада також отримали значні надходження ПІІ, понад 50 мільярдів доларів кожна.

Великі обсяги надходження прямих іноземних інвестицій у ці країни є свідченням їхньої привабливості як інвестиційних напрямків. Вони пропонують

різноманітні переваги іноземним інвесторам, включаючи великі та зростаючі ринки, кваліфіковану робочу силу та стабільне політичне та економічне середовище.

ПІІ можуть мати ряд позитивних переваг для приймаючої економіки. Це може допомогти створити робочі місця, прискорити економічне зростання та сприяти технологічним інноваціям. ПІІ можуть також допомогти підвищити ефективність і продуктивність вітчизняних фірм.

Однак важливо зазначити, що ПІІ не є панацеєю від усіх економічних проблем. Важливо створити належні умови для залучення ПІІ та забезпечити, щоб вони використовувалися таким чином, щоб приносити користь приймаючій економіці в цілому.

Загалом великий обсяг надходжень ПІІ до перелічених вище країн є позитивною подією. Це свідчить про те, що ці країни вважаються привабливими для інвестування та пропонують низку переваг іноземним інвесторам.

Варто зазначити, хоча ЮНКТАД у своїй статистиці виділяє Гонконг як самостійний суб'єкт міжнародного інвестиційного обміну, слід пам'ятати, що вказана територія має лише відносну автономію, будучи особливою адміністративною зоною Китаю, як і Макао. Нею ЮНКТАД також веде окремий статистичний облік ПІІ. Тому «Великий Китай» охоплює КНРЮ Гонконг та Макао. КНР, яку часто називають «континентальним» Китаєм, досить активно використовує Гонконг як свої «воріт» та «шлюз» для здійснення торговельно-економічних зв'язків із рештою світу. У тому числі для того, щоб проводити операції з експорту та імпорту ПІІ. Роль Макао у міжнародному обміні капіталом дуже незначна [45].

2.2 Аналіз залучення ПІІ в економіку США

Система регулювання та залучення капіталу США сприяє досить великому обсягу капіталовкладень, щорічно направляються до країни іноземними

інвесторами. За цим показником США займають лідируючу позицію у світі (Таблиця 2.4).

Проаналізуємо динаміку припливу ПІІ в США.

Таблиця 2.4 - Динаміку припливу ПІІ в США за 2000 – 2022 роки

Рік	Прямі іноземні інвестиції, чистий прилив в млрд дол
2000	349,13
2001	172,5
2002	111,06
2003	117,11
2004	213,64
2005	142,34
2006	298,36
2007	346,61
2008	341,09
2009	161,08
2010	264,04
2011	263,5
2012	250,34
2013	288,13
2014	251,86
2015	511,43
2016	474,39
2017	380,82
2018	214,72
2019	315,98
2020	138,36
2021	493,08
2022	388,08

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Таким чином, ПІІ в США відзначаються загальним трендом зростання протягом більшої частини аналізованого періоду, з деякими виразними коливаннями.

Період 2000-2001 років відзначився вражаючим зростанням ПІІ в США з 349,13 млрд доларів до 172,5 млрд доларів. Це може бути пов'язано з різкими інвестиціями або змінами в регуляторній політиці.

Під час світової фінансової кризи (2008-2009 роки) приплив ПІІ в США суттєво зменшився від 346,61 млрд доларів в 2007 році до 161,08 млрд доларів в 2009 році. Це свідчить про вплив кризи на рішення іноземних інвесторів.

Після фінансової кризи приплив ПІІ в США почав відновлюватися, і до 2015 року досяг рекордних значень (511,43 млрд доларів). Це може бути пов'язано зі зростанням довіри до американської економіки.

В останні роки приплив ПІІ в США залишається досить коливальним, наприклад, з 2020 по 2021 рік відбувся значний приріст, але в 2022 році він знову зменшився.

Зміни в припливі ПІІ в США можуть бути пов'язані зі змінами в глобальних економічних умовах, регуляторній політиці, стані американської економіки, а також з іншими факторами, такими як ключова ставка.

Активи американських компаній купують більше ніж 100 іноземних держав, більшу частину інвестицій експортують представники групи розвинутих країн (Рисунок 2.3). Понад 10% ВВП США створюється за участю іноземного капіталу.

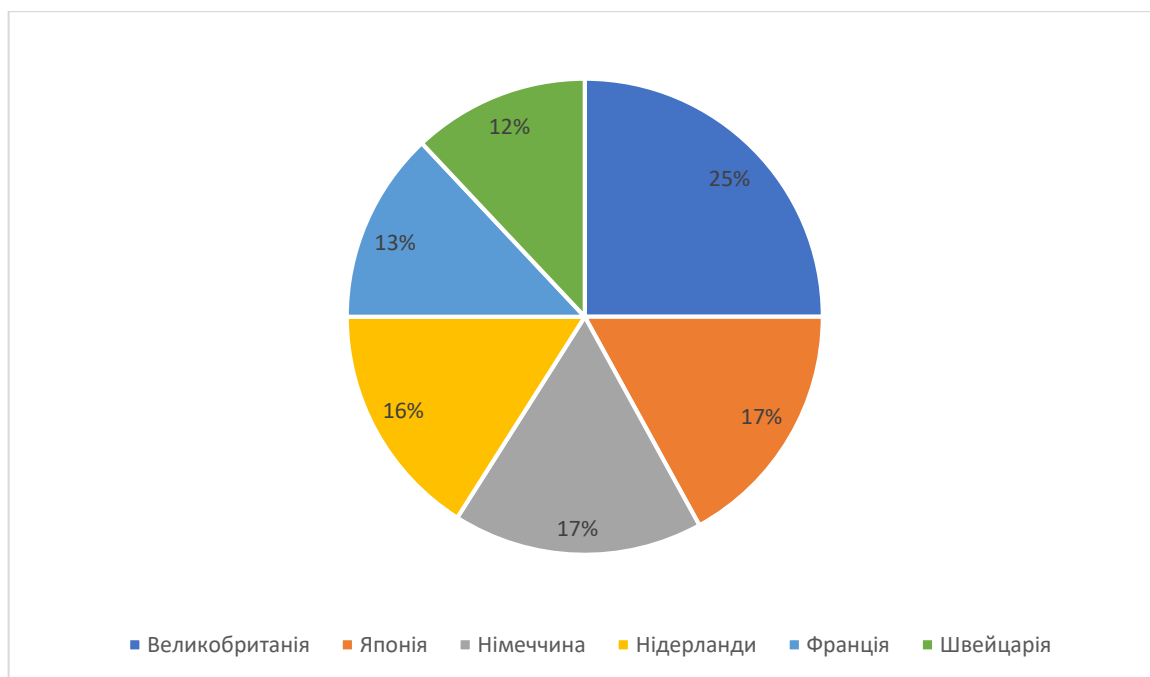

Рисунок 2.3 - Найбільші іноземні інвестори США, % від загального припливу ПІІ

Джерело: розроблено автором на основі [50]

На території США діючий інвестиційний режим характеризує високий ступінь відкритості: іноземним інвесторам у більшості випадків надаються рівні з національними виробниками права щодо створення, реєстрації та діяльності компаній, сплати податків, ведення діловодства тощо, ними поширюються також

аналогічні обмеження, передбачені американським законодавством громадян США.

Стаття 1, Розділ 8 передбачає, що «...усі мита, податки та акцизні збори повинні бути однакові на всій території Сполучених Штатів; торгівля з іншими державами, між окремими штатами регулюється федеральним урядом через Конгрес; встановлюються однакові закони про неспроможність, що регулюють майно неспроможного боржника, майно збанкрутілої фірми у процесі банкрутства; автори та винахідники мають виключне право на їх твори та відкриття». У зв'язку з чим можна дійти невтішного висновку у тому, що США дотримуються національного режиму у політиці іноземного інвестування [66].

У національних законах передбачаються гарантії для іноземних інвесторів щодо переказу прибутку, практично відсутні обмеження на переказ капіталів та прибутку за кордон, в окремих випадках надається кредитування, а у разі експропріації їхньої власності — повноцінна компенсація [63].

Інвестиційна політика уряду США заохочує можливість створення стратегічних альянсів з американськими компаніями у найперспективніших галузях національної економіки. Наявність найбільшого та ліквідного фінансового ринку надає іноземним компаніям хорошу можливість інвестувати у фінансову та страхову сфери американської економіки. Незважаючи на те, що чинні закони спрямовані на створення як в цілому по країні, так і на рівні окремого штату сприятливого інвестиційного клімату, певні обмеження щодо участі іноземних інвесторів у тих чи інших проектах існують (Таблиця 2.5).

Як правило, такі обмеження вводяться для захисту деяких галузей економіки (освоєння природних ресурсів, оборонна промисловість тощо).

Таблиця 2.5 - Обмеження для іноземних інвесторів, встановлені США

Галузь	Обмеження
Авіація та судноплавство	Іноземним інвесторам може належати трохи більше 25% простих акцій американських компаній.
Митні послуги	Ліцензію для роботи митним брокером іноземець може отримати у тому випадку, якщо його партнер є американським громадянином і має документ, що дозволяє йому роботу в цій галузі (Tariff Act, 1930).

Атомна енергетика	Обмеження на участь іноземних компаній у проектах з виробництвом та переробкою плутонію, експлуатацією ядерних реакторів та захороненням відходів (Atomic Act, 1954p.).
Телебачення та радіомовлення	Іноземна участь у компанії не повинна перевищувати 20% (Communication Act, 1934)
Передові технології	Іноземний інвестор повинен довести, що створювана ним компанія буде випускати продукцію, яка дасть економічну вигоду США і кошти, що виділяються їм на ці цілі, підуть на проведення науково-дослідних робіт і виробництво того чи іншого продукту (American Technology Pre-eminence Act, 1991p.)
Сільське господарство	Компанії з іноземною участю не можуть отримувати фінансову допомогу та дотації під час виробництва та переробки сільгосппродукції.
Рибна промисловість	Інвестори не мають права володіти контрольним пакетом акцій компанії, яка має свої власні рибальські суди (Anti-Reflagging Act, 1987p.).
Банківська та біржова діяльність	Федеральний резервний банк США має право відмовити будь-якій закордонній фінансовій установі в проханні почати працювати на американському фінансовому та фондовому ринку, якщо іноземний уряд не надає адекватних умов компаніям і фірмам США (Primary Dealers Act, 1988p.);
Виробництво військової техніки	Заборона на участь іноземних інвесторів у розробці та виробництві військової техніки та озброєння (Defence Production Act, Defence Conversion, Reinvestment and Transition Act, 1992).

Джерело: розроблено автором на основі [51]

- Оборонна промисловість. Відповідно до федерального законом «Про виробництво продукції для оборонних потреб» [26], а також законом «Про конверсії, реінвестиції та надання допомоги в перепрофілюванні в оборонній сфері»[27] всі угоди з компаніями, що перебувають в юрисдикції іноземних держав, підлягають аналізу щодо загрози національній безпеці США, що практично повністю обмежує інвестиції в оборонну галузь США.

- Енергетика. Відповідно до федерального закону «Про атомну енергію» [18] заборонено іноземне володіння та контроль над ядерними енергетичними об'єктами.

- Видобуток корисних копалин. Федеральний акт 1920 «Про мінеральні ресурси, що здаються в оренду» [43], закріплює норми, відповідно до яких права з видобутку вугілля, нафти, нафтових сланців і природного газу на землях, що

належать федеральному уряду, обмежують такий видобуток для іноземців, корпорацій та інших іноземних організацій.

- Федеральний закон «Про тарифи» [48] визначає, що ліцензію для роботи як митного брокера іноземець може отримати тільки в тому випадку, якщо його партнером є американським громадянином, і він уже має ліцензію, що дозволяє йому роботу в цій галузі;

- Зв'язок та мовлення. Розділ 310 федерального закону «Про зв'язок» [24] встановлює, що іноземна участь у компанії, яка має ліцензії на користування радіочастотами, не повинна перевищувати 20%.

- Сучасні технології. Відповідно до федерального закону «Про передові американські технології» [16] інвестор повинен обґрунтувати економічну вигоду США від створення компанії, яка буде випускати продукцію, а також те, що кошти, що виділяються ним на ці цілі, підуть на проведення науково-дослідних робіт і виробництво необхідного продукту чи послуги;

- Рибальство. Відповідно до закону 1987 року «Commercial Fishing Industry Vessel Anti-Reflagging Act of 1987» [23] іноземні громадяни немає права володіти контрольним пакетом акцій.

- Банківська справа. Відповідно до Edge Act of 1919 [29] федеральний уряд та уряди штатів жорстко регулюють банківську сферу, і їх вплив на іноземні банки є особливо складним.

Таким чином, проаналізувавши законодавство щодо обмежень на придбання акцій іноземцями в США, можна зробити такий висновок: обмеження існують у так званих стратегічних галузях. До них належать освоєння природних ресурсів, оборонна промисловість, транспорт та інфраструктура, енергетика, телекомунікації, фінанси та засоби масової інформації.

Перевагою США в порівнянні з іншими країнами є те, що робота із залучення іноземних інвестицій будується кожним окремим штатом самостійно, на підставі довгострокових та короткострокових програм, розроблених з урахуванням місцевих особливостей та потреб відповідно до місцевого законодавства.

Всі штати розглядають інвестиції як основний чинник, який дозволяє досягти більш швидкого економічного розвитку регіону, причому більшість штатів у своїх програмах віддають перевагу саме іноземним інвестиціям. Для створення більш привабливого інвестиційного клімату SDA щорічно оновлює та покращує існуючі програми, віддаючи перевагу тим галузям, які в короткий термін можуть оживити економіку.

Усіма податковими справами США займається федеральна служба IRS (Internal Revenue Service).

Таблиця 2.6 - Види оплати податків США

Назва податку	Характеристика
Федеральні податки	Їх платять усі резиденти та нерезиденти США.
Податки штату	Платяться резидентами чи нерезидентами того чи іншого штату.
Місцеві податки	Різні додаткові податки, що встановлюються місцевим урядом округів та міст.

Джерело: розроблено автором на основі [48]

Особливості податкової політики США полягають у наступному: наприклад, якщо в якому-небудь зі штатів немає прибуткового податку, слід пам'ятати про те, що обов'язково є федеральний прибутковий податок, більше того, можливо, є і місцевий податок (у такому випадку федеральний і місцевий податок). податки сумуються).

Іноземні інвестори піддаються наступним видам податків: податку доходи; податок на майно юридичних; податок з продажу; податки на видобуток та переробку нафти та інших корисних копалин (при допущенні інвестора Урядом США до здійснення цього виду діяльності); митні збори.

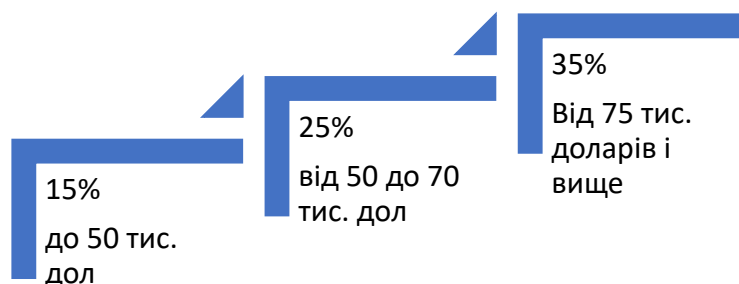

Рисунок 2.4 - Схема сплати федеральних податків із доходів іноземних інвесторів

Джерело: розроблено автором на основі [30]

Корпорація сплачує 15% за перші 50 тис. дол. доходу, 25% — за наступні 25 тис. дол. і 35% — на суму, що залишилася.

Федеральний податок становить мінімум, який сплачують юридичні чи фізичні особи. Кожен штат має своє законодавство, що дає інвестором базис для роздумів у якому саме штаті розмістити виробництво чи придбати пакет акцій.

Місцеві податки США залежить від міста чи району (каунті). У багатьох регіонах місцевих податків немає. Якщо вони є досить незначні. Наприклад, у місті Сан Франциско місцевий податок 150 дол на рік. Місцеві податки потрібно з'ясувати там, де фізично знаходиться реальний офіс компанії чи підприємства. Якщо бізнес більше онлайн або просто зареєстрований за цією адресою, але бізнесу за цією адресою не веде, місцеві податки сплачувати не потрібно [63].

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що загальна сума податку іноземного інвестора складається з трьох складових (рисунок 2.5).

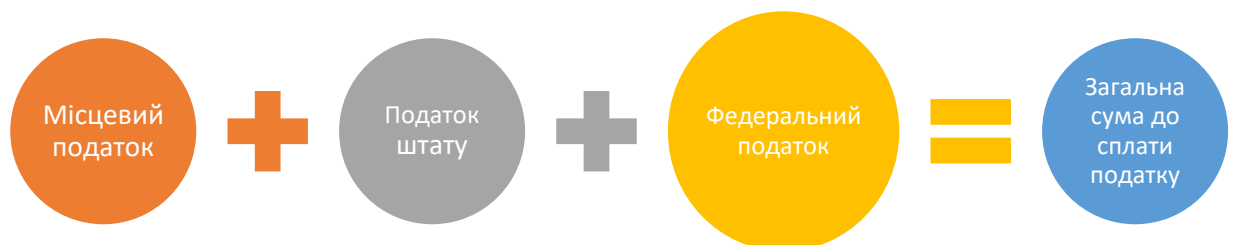

Рисунок 2.5 – Схема сплати податків для іноземних інвесторів

Джерело: розроблено автором на основі [49]

ВВП на душу населення розраховується як ставлення ВВП країни до її населенню. Він є важливим показником економічного розвитку, оскільки показує рівень добробуту населення.

Показники ВВП на душу населення та рівня прямих іноземних інвестицій можуть бути взаємопов'язані, і зв'язок між ними може відбивати різні аспекти економічного розвитку країни.

Коли іноземні компанії інвестують в економіку країни, це може сприяти зростанню виробництва та створення нових робочих місць. Це, у свою чергу, може збільшити загальний обсяг виробництва та ВВП країни.

Прямі іноземні інвестиції можуть вносити технологічні інновації та сучасні методи управління в економіку країни. Це може покращити продуктивність та конкурентоспроможність місцевих компаній, що зрештою може підвищити ВВП.

Рівень прямих іноземних інвестицій може проводити структуру економіки країни. Наприклад, великі обсяги ПІІ у сектори з високою доданою вартістю, такі як технології чи виробництво, можуть покращити показники ВВП.

Збільшення інвестицій і зростання ВВП може зрештою підвищити доходи населення, що, своєю чергою, може збільшити рівень ВВП на душу населення.

Високий рівень ВВП на душу населення та загальне економічне зростання можуть зробити країну привабливішою для іноземних інвесторів. Інвестори можуть бачити в такій країні потенціал для прибутку та готові вкладати більше коштів.

Проаналізуємо динаміку рівня ВВП США на душу населення.

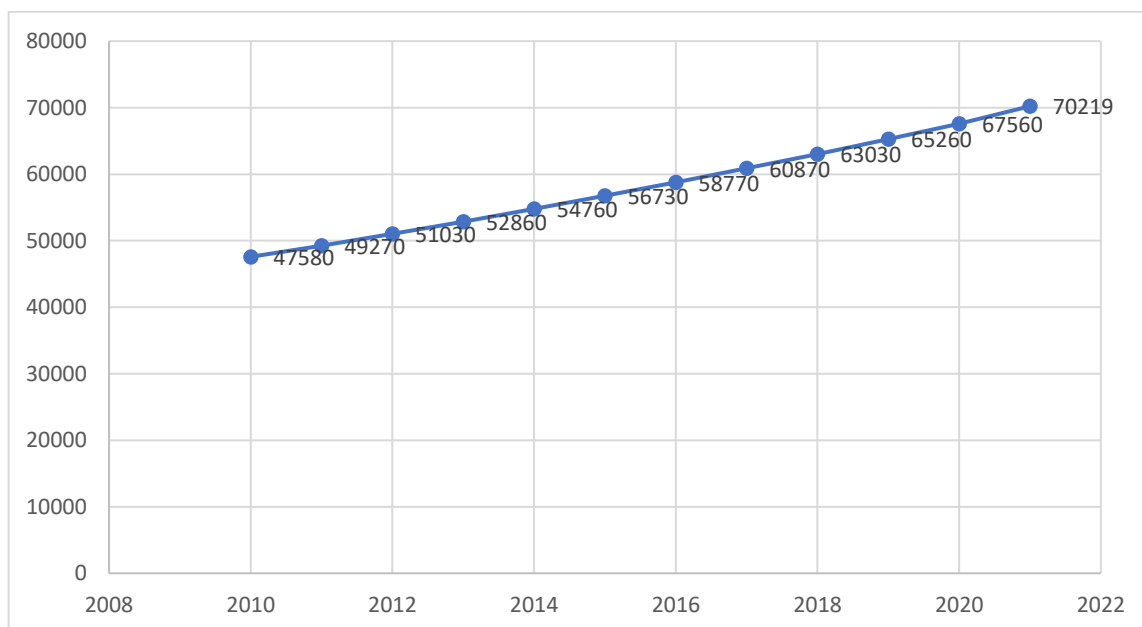

Рисунок 2.6 - ВВП США на душу населення (ПКС, в дол США) за 2010-2022 роки

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Таким чином, як видно з таблиці, ВВП на душу населення США неухильно зростав з 2010 по 2021 рік, за винятком 2020 року, коли він скоротився на 2,9% через пандемію COVID-19. У 2021 році ВВП на душу населення в США досяг рекордного рівня 70 219 доларів США.

Проаналізуємо динаміку рівня ВВП США за 2010-2022 рік.

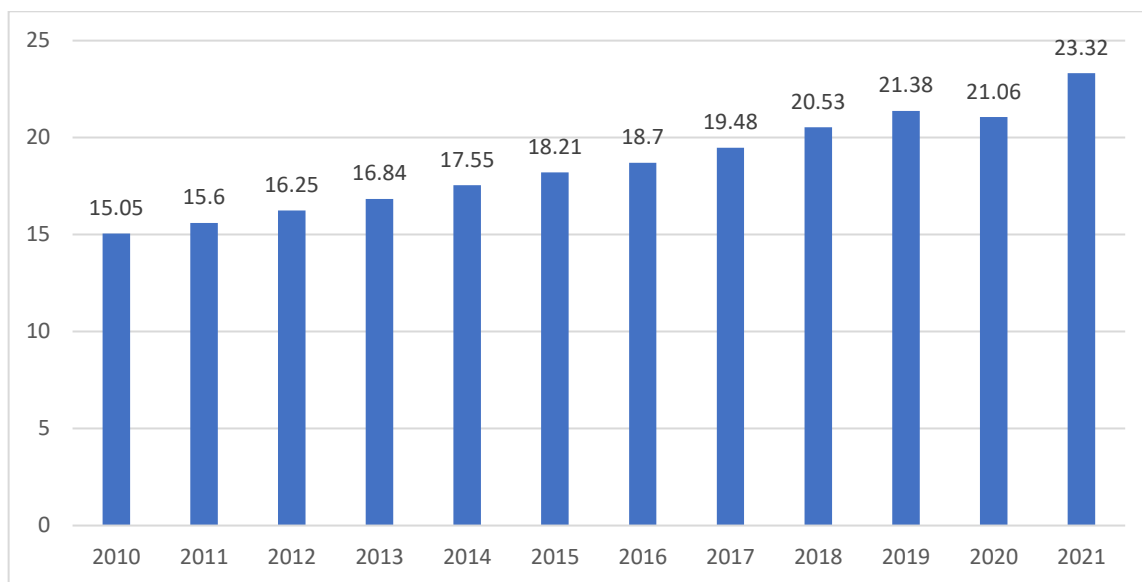

Рисунок 2.7 - ВВП США за 2010-2021 роки у трлн дол

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Таким чином, на підставі наданих даних Світового Банку про динаміку ВВП США у трлн доларів з 2010 по 2021 рік можна зробити наступні висновки.

За вказаний період ВВП США постійно зростало, починаючи з рівня близько 15,05 трлн доларів у 2010 році і досягаючи 23,32 трлн доларів у 2021 році. Це свідчить про стабільне економічне зростання країни протягом цього періоду.

на загальний тренд зростання, ВВП США зазнавав невеликих коливань у деякі роки. Наприклад, можна помітити зниження ВВП у 2020 році \$21,06 трлн порівняно з 2019 роком \$21,38 трлн, що, ймовірно, було пов'язано з впливом пандемії COVID-19 на економіку.

Важливо відзначити, що після зниження ВВП у 2020 році економіка США демонструвала вражаюче відновлення, і ВВП зріс до 23,32 трлн доларів у 2021 році. Це може бути пов'язане із запровадженням різних заходів підтримки та стимулювання економіки у відповідь на кризу.

Загальний тренд зростання ВВП США вказує на динамічну та розвинену економіку. США залишаються однією з найбільших світових економік, і рівень ВВП підкреслює їхню важливу роль у світовій економіці.

На основі даних за 2021 рік можна припустити, що тренд зростання ВВП США зберігається і країна продовжує зміцнювати свою економічну позицію.

Отже, дані свідчать про стабільне зростання як рівня ПІП так і рівня ВВП США з невеликими коливаннями в окремі роки і здатність країни швидко адаптуватися до економічних умов, що змінюються, включаючи викликані пандемією виклики.

2.3 Аналіз залучення ПІП в економіку Бразилії

Бразилія є однією із найбільших гаваней для прямих іноземних інвестицій у світі. Це помітне місце пов'язане з тим, що у Бразилії було створено сприятливі умови для іноземних інвесторів, адекватні режиму місцевого бізнесу. Іноземні інвестори мають доступ практично до всіх секторів економіки, за винятком атомної енергетики, аерокосмічної промисловості, внутрішніх авіаперевезень, засобів масової інформації, пошти та телеграфу, охорони здоров'я та деяких інших секторів. Крім того, було запроваджено різні стимули (податкові, митні, фінансові тощо) для розвитку галузей, які експортують та виробляють високотехнологічну продукцію, а також імпортують високопродуктивне обладнання та використовують ІТ-технології.

Зростанню припливу прямих іноземних інвестицій сприяв допуск іноземних компаній до участі у приватизації у банківському секторі, енергетиці та телекомунікаціях. Було вжито спеціальних заходів щодо залучення інвестицій у деякі райони країни, де було створено вільні економічні зони: Вільна економічна зона «Манаус» та Вільна економічна зона (ВЕЗ) «Амапа».

Серед переваг у вільній економічній Зона «Манаус», наприклад, можна відзначити:

- звільнення від сплати податку на ввезення імпортованих товарів, призначених для споживання в межах вільної зони;
- зниження ставки податку на імпорт товарів, що ввозяться, що використовуються для виробництва промислових товарів у ВЕЗ з подальшим їх продажем в інших регіонах країни;
- звільнення від сплати податку на промислові товари споживчих та промислових товарів, які виробляються у вільній зоні;
- звільнення підприємств від сплати прибуткового податку строком на 10 років;
- звільнення підприємств від сплати експортного мита;
- звільнення від податку з обігу товарів та послуг товарів, що ввозяться з інших штатів Бразилії та призначених для споживання або виробництва промислової продукції до ВЕЗ «Манаус»;
- виділення фінансових ресурсів із спеціального інвестиційного фонду для реалізації найважливіших проектів. Крім федеральних податкових пільг підприємствам, які працюють у ВЕЗ «Манаус», також надаються податкові пільги лише на рівні штату (штат Амазонас) і муніципалітету (м. Манаус).

Відповідно до законів Бразилії, іноземні інвестори мають право відкривати нові організації у таких формах:

1. Представництво/філія зарубіжної компанії;
2. Sociedade Anonima - акціонерна корпорація;
3. Sociedade por quotas de responsabilidade limitada – товариство з обмеженою відповідальністю.

Оскільки причини для припливу ПІІ існували в країні, важливим аспектом залишалося створення законодавчої бази, яка давала б іноземним інвестором гарантії від ризиків та регулювала їхню діяльність.

Наприкінці ХХ століття були прийняті нормативні акти, які ставили іноземних інвесторів у рівне становище з місцевими підприємцями, також, вони давали необмежені можливості на переведення доходів та прибутків та репатріацію початкових інвестицій за кордон. У поєднанні з ресурсами Бразилії, капіталами та

організаторським та управлінським досвідом іноземних інвесторів ці акти дозволили іноземним підприємцям отримувати швидку віддачу від вкладень та швидко повертати спочатку вкладений капітал. Усе це дало бажаний ефект: масовий приплив приватного капіталу (особливо капіталу США).

Завдання по залученню ПІІ було вирішено, проте багато проблем, заради чого це було зроблено, залишилися невирішеними. Вигоди від інвестування отримували виключно іноземці, тоді постало завдання регулювання їхньої діяльності на території країни.

У 1962 р. було прийнято новий закон, який регулює діяльність іноземних інвесторів. Він дав чітке визначення іноземних інвестицій, включивши до цього поняття всі кошти й матеріальні цінності, завезені у країну й у сферу економічної діяльності. Закон надавав інвесторам "національний режим" без істотних обмежень [53].

Сума переведеного прибутку за кордон, отриманого на території Бразилії, не повинна перевищувати 12% протягом року, інакше вона оподатковується у розмірі 60%.

Пільги для виведення капіталу з країни надаються тільки у разі особливої важливості галузі в економіці (у цьому випадку іноземні інвестори в нерухомість звільняються від витрат на фінансові угоди з інвестицій у бразильські фонди нерухомості, дана політика є частиною загального плану розвитку фінансування для місцевих будівельників), якою задіяні інвестиції, а також коли ці кошти підуть на оплату патентів чи торгових знаків. Переведення за кордон коштів філіями або дочірніми компаніями, що перебувають у Бразилії, своїм головним фірмам заборонено [53].

Усі такі операції проходять через спеціальні органи.

Ввезені машини й устаткування оподатковуються митами залежно від особливості територій, де вони працюватимуть, від рівня концентрації виробництва, у ньому (залежно та умовами податку може зростати чи зменшуватися на 30%) [53].

Кредитні установи Бразилії можуть кредитувати підприємства з іноземними інвестиціями лише з дозволу уряду і повинні надавати перевагу тим підприємствам, де частка національного капіталу більша. Фінансові та інвестиційні компанії Бразилії можуть працювати лише з тими акціями та облігаціями філій іноземних компаній, які забезпечують право вирішального голосу.

У Бразилії дозволено діяльність іноземних банків, що ґрунтується на засадах взаємності, тобто. вводяться обмеження аналогічні тим, що застосовуються до банків Бразилії у тій чи іншій країні. Ці банки не можуть мати більше 30% акцій бразильських банків або мати в них право вирішального голосу.

Бразильська податкова система включає безліч зборів, їх виплата є суттєвим вкладом у доходи бюджету країни, вони становлять близько 40% ВВП.

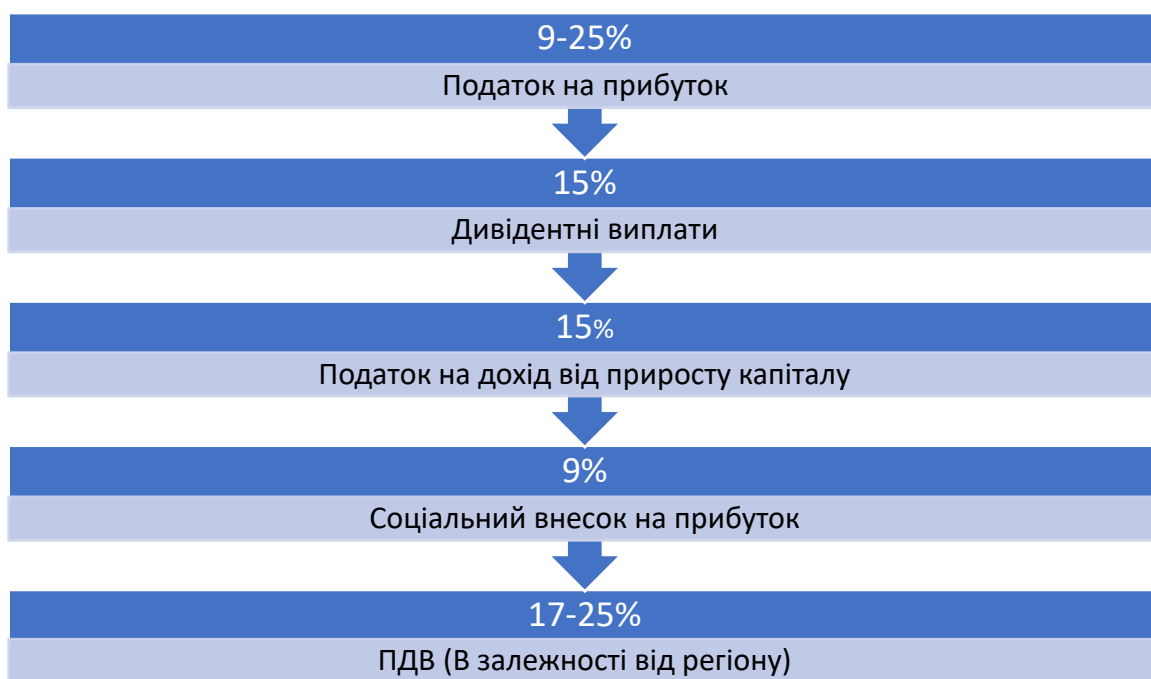

Рисунок 2.8 - Види податків у Бразилії для юридичних осіб

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таким чином, загальна сума податків, яку має сплачувати юридична особа у Бразилії, залежить від її розміру, галузі діяльності та регіону, в якому вона перебуває. Наприклад, податок на прибуток стягується з чистого прибутку юридичних осіб. Стандартна ставка податку становить 15%, але вона може бути знижена до 9% або підвищена до 25% залежно від розміру прибутку та галузі діяльності компанії.

Проаналізуємо динаміку рівня ВВП США за 2010-2022 рік.

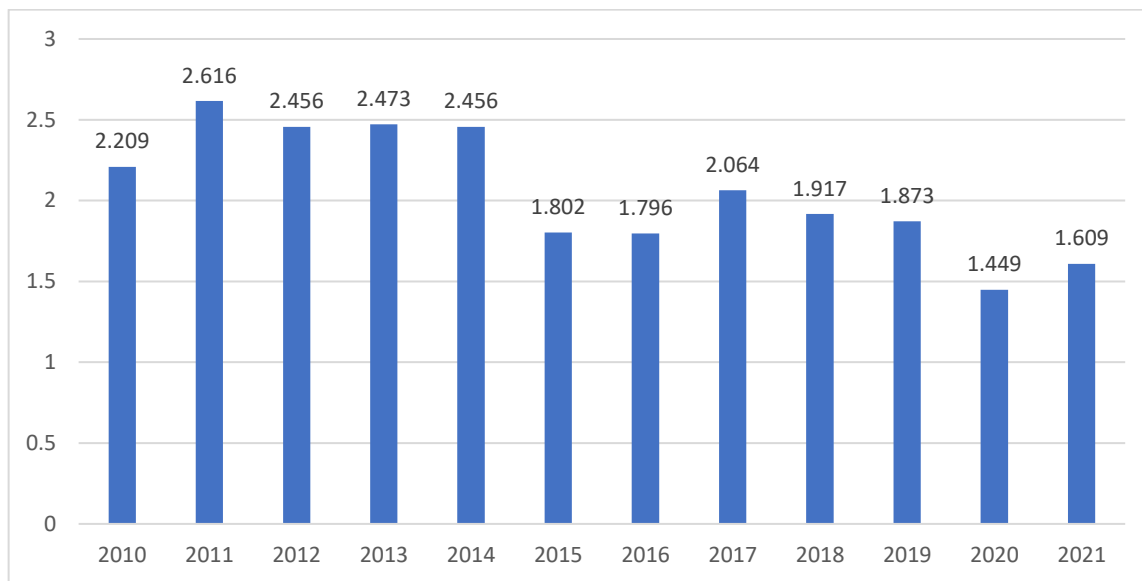

Рисунок 2.9 - ВВП Бразилії за 2010-2021 роки у трлн дол

Джерело: розроблено автором на основі [50]

З аналізу даних Світового Банку про ВВП Бразилії у трлн доларів за період з 2010 по 2021 роки можна зробити наступні висновки:

Починаючи з 2010 року, ВВП Бразилії показував певне зростання, досягаючи максимального значення в 2,616 трлн доларів у 2011 році. Проте з 2011 року ВВП став спадати, і цей спад тривав до 2016 року. У цей період були різні економічні виклики, такі як спад цін на сировини та економічні нестабільності.

Падіння ВВП в 2015 і 2016 роках було значним і пов'язане з рядом факторів, включаючи спад цін на сировину, політичну нестабільність та зростання безробіття.

У 2017 році ВВП відновив зростання, що може бути пов'язане з покращенням ситуації на ринках сировини та іншими економічними заходами.

У 2020 році був помітний великий спад ВВП, що вплинув на світову економіку через пандемію COVID-19 та пов'язані з нею обмеження.

У 2021 році спостерігається певне відновлення ВВП, але воно все ще не досягло рівня попередніх років.

Таким чином можна сказати, що економічний шлях Бразилії був нестійким і піддавався впливу різних факторів, включаючи глобальні економічні тенденції та внутрішні економічні чинники. Періоди зростання були зміненими періодами

спаду, і стабільність економіки Бразилії залишалася однією з ключових економічних викликів для країни.

У Бразилії представлено понад 400 із 500 найбільших компаній рейтингу Fortune-500, які задіяні у таких галузях як: авіаційно-космічна, автомобільна, нафтова, газова, гірничодобувна, хімічна, фармацевтична, а також із виробництва засобів виробництва, зокрема:

- Petrobras - національна нафтова компанія Бразилії, одна з найбільших нафтових компаній у світі.
- Vale - гірнична компанія, спеціалізується на видобутку металів та мінералів.
- Embraer - компанія, яка виробляє літаки, включаючи регіональні та військові літаки.
- Banco do Brasil - один з найбільших комерційних банків в Бразилії.
- Itaú Unibanco - ще один великий банк, що працює в Бразилії та за її межами.
- Ambev - компанія, яка виробляє і розповсюджує алкогольні та безалкогольні напої, включаючи такі відомі бренди, як Budweiser і Coca-Cola.
- Braskem - хімічна компанія, спеціалізується на виробництві пластмас і хімічних продуктів.

Ці компанії відіграють важливу роль в бразильській економіці та на світовому ринку, і їхні діяльності охоплюють різні галузі, допомагаючи забезпечити стабільність та розвиток країни.

Місткість внутрішнього ринку обумовлена величезним населенням, яке проживає на території країни (Бразилія займає 5 місце у світі кількості населення, воно становить 214 млн. у 2023 році) і досить високим рівнем ВВП.

Економіка Бразилії розвивається ударними темпами. Багато регіонах йдуть будівництва нових промислових об'єктів. Причому масштаби зведення нових фабрик і заводів зростають рік у рік.

Проаналізуємо динаміку припливу ПІІ в Бразилію за 2000-2022 роки.

Таблиця 2.7 – Динаміка припливу ПІІ в Бразилію за 2000-2022 роки

Рік	Прямі іноземні інвестиції, чистий прилив в млрд дол
2000	32,99
2001	23,23
2002	16,59
2003	10,12
2004	18,16
2005	15,46
2006	19,42
2007	44,58
2008	50,72
2009	31,48
2010	82,39
2011	102,43
2012	92,57
2013	75,21
2014	87,71
2015	64,74
2016	74,29
2017	68,89
2018	78,16
2019	69,17
2020	37,79
2021	46,44
2022	91,5

Джерело: розроблено автором на основі [45]

Таким чином, з 2000 по 2022 роки, чистий прилив прямих іноземних інвестицій в Бразилію відзначався коливаннями. Існувала значна варіабельність в річних показниках, що свідчить про мінливий інтерес іноземних інвесторів до бразильського ринку.

Найвищий чистий прилив ПІІ в Бразилію був зафіксований в 2011 році 102,43 млрд доларів та 2022 році 91,5 млрд доларів. В ці роки інвестори вкладали значні ресурси в бразильську економіку, можливо, побачивши в ній перспективи для розвитку та отримання прибутку.

Деякі роки, такі як 2008 та 2009, спостерігалися великі коливання в ПІІ, що може бути пов'язане з глобальною фінансовою кризою. Під час економічних нестабільностей інвестори можуть відреагувати обережно і зменшити інвестиції.

Приплив прямих іноземних інвестицій до Бразилії у 2021 році склав 46,441 мільярда доларів США, що еквівалентно 2% ВВП країни за той рік. Незважаючи на те, що це було досить високе зростання (22,9%) порівняно з попереднім роком, коли на приплив ПІІ сильно вплинула пандемія COVID-19, надходження все ще були нижчими за середній рівень за попередні 10 років (72,491 мільярда доларів США), що свідчить про те, що криза викликані пандемією та уповільненням економіки країни в останні роки все ще впливають на іноземні інвестиції.

Власний капітал знову становив основну частину надходжень (69%), зріс на 15% протягом 2020 року, тоді як реінвестовані прибутки становили решту 31% і продемонстрували зростання на 161% порівняно з 2020 роком.

У галузевому розрізі сфера послуг показала найкращі показники, отримавши на 83% більше надходжень у 2021 році та збільшивши свою частку у вхідних ПІІ до 70% (порівняно з 38% у 2020 році). Такі високі показники в основному відбулися завдяки сегментам фінансових послуг і допоміжної діяльності, приплив яких становив близько 20% припливу капіталу в сектор у 2021 році, за якими йдуть торгівля (17%), електроенергія та газ (12%).

Незважаючи на коливання, Бразилія залишається привабливою країною для іноземних інвестицій. Наявність значного приливу ПІІ свідчить про довіру до потенціалу економічного розвитку країни та можливостей для інвестування у різні галузі.

Іноземні інвестиції можуть впливати на економічний розвиток Бразилії, сприяючи створенню робочих місць та розвитку промисловості. Проте важливо, щоб країна забезпечувала сприятливу для інвестицій середовище та стабільність для залучення нових інвесторів.

Важливо відмітити що розподіл ПІІ за секторами відображає, в які галузі економіки найбільше вкладають іноземні інвестори. Це може сприяти розвитку конкретних галузей, таких як виробництво, технології або експорт. Наявність

іноземних інвестицій може створювати нові робочі місця і підвищувати виробництво, що сприяє економічному зростанню.

Розподіл ПІІ може впливати на стабільність фінансового ринку та економіки загалом. Коли іноземні інвестиції розподіляються рівномірно за різними секторами, це може сприяти більшій стабільності економіки, оскільки вона стає менш залежною від коливань в певних галузях.

Бразилія має великі запаси значної кількості видів мінеральної сировини і є першим у світі виробником залізної руди (19% світового виробництва), другим – марганцю (13%) і танталу (16%) і фактично монополістом по ніобію (95%), входить до лідируючої п'ятірки з видобутку бокситів, олова, літію та магнію. Є запаси нафти, які задовольняють потреби у цьому вигляді сировини на 90%.

Оскільки Бразилія багата на природні ресурси, то вона має незаперечні переваги в таких секторах економіки, як: сільське господарство, тваринництво, лісова промисловість, видобуток мінеральної сировини (близько 10% світового видобутку марганцю), виробництво продукції металургійного комплексу. Безперечно, наявність сировинної бази є найважливішим фактором залучення іноземних інвесторів в економіку Бразилії.

Оскільки запаси природних ресурсів розвідані лише на 1/10, країні необхідно проведення кваліфікованих геологічних досліджень для створення нових галузей економіки та розвитку видобувної промислової галузі. Найбільш високоприбутковим підприємництвом упродовж тривалого періоду є розвідка та видобуток корисних копалин. Міжнародні компанії та інвестори можуть придбати на аукціонах найбільші родовища.

Проаналізуємо секторальний розподіл ПІІ в Бразилії за 2021 рік.

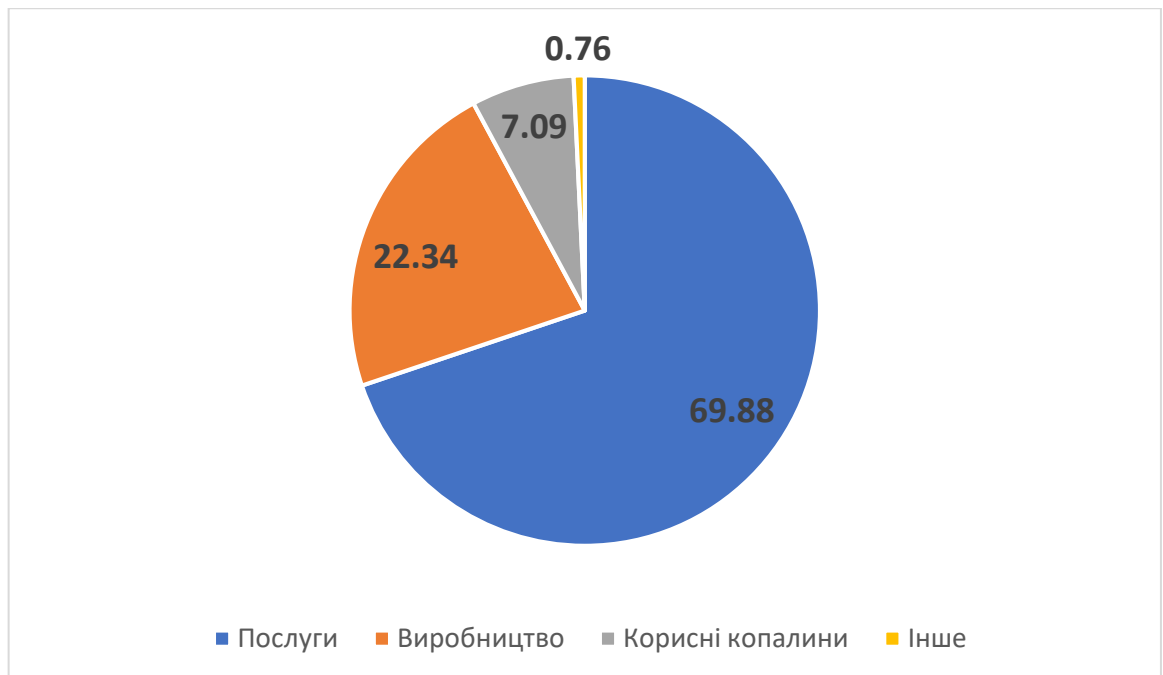

Рисунок 2.10 - Секторальний розподіл ПІІ в Бразилії за 2021 рік

Джерело: розроблено автором на основі [32]

Таким чином, сектор послуг залучив найбільше прямих іноземних інвестицій у Бразилію у 2021 році, на нього припадає майже 70% від загального обсягу. Далі йшов виробничий сектор з понад 22% ПІІ. Видобувний сектор залучили значно меншу частку ПІІ 7,09 %.

Основними підсекторами послуг, які привернули ПІІ до Бразилії у 2021 році, були:

- Фінансові послуги
- Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)
- Аутсорсинг бізнес-процесів
- Роздрібна торгівля
- Туризм

Основними виробничими підсекторами, які залучили ПІІ в Бразилію в 2021 році, були:

- Їжа та напої
- Побутова хімія
- Автомобільний
- Машини та обладнання

- Електроніка

За даними дослідження Світового банку Бразилія посідає лише 124 місце у рейтингу простоти ведення бізнесу, значення показника становить – 57. Дані дослідження включають показник рівня корупції в країні.

Уряд Бразилії активно залучає іноземні інвестиції для підтримки економічного зростання та створення робочих місць. Уряд запровадив низку заходів, щоб зробити країну більш привабливою для іноземних інвесторів, таких як спрощення процесу ліцензування інвестицій та зниження податків на іноземні інвестиції.

Вища освіта та висока кваліфікація відносно мало впливають на можливість отримати роботу у Бразилії, так 86% населення з вищою освітою мають роботу та 62% з початковою освітою ходять на роботу, різниця становить 24%. Однак низька якість освіти є однією з найбільших проблем Бразилії, особливо у сфері наукомістких професій. Нестача кваліфікованих кадрів може призвести до уповільнення подальшого розвитку країни. В даному випадку, передача новітніх технологій та навчання кадрів є однією з причин залучення іноземних інвесторів до країни. Також, через брак кваліфікованих ресурсів, вартість робочої сили в Бразилії досить висока щодо інших країн Латинської Америки.

Проаналізуємо динаміку рівня ВВП Бразилії на душу населення.

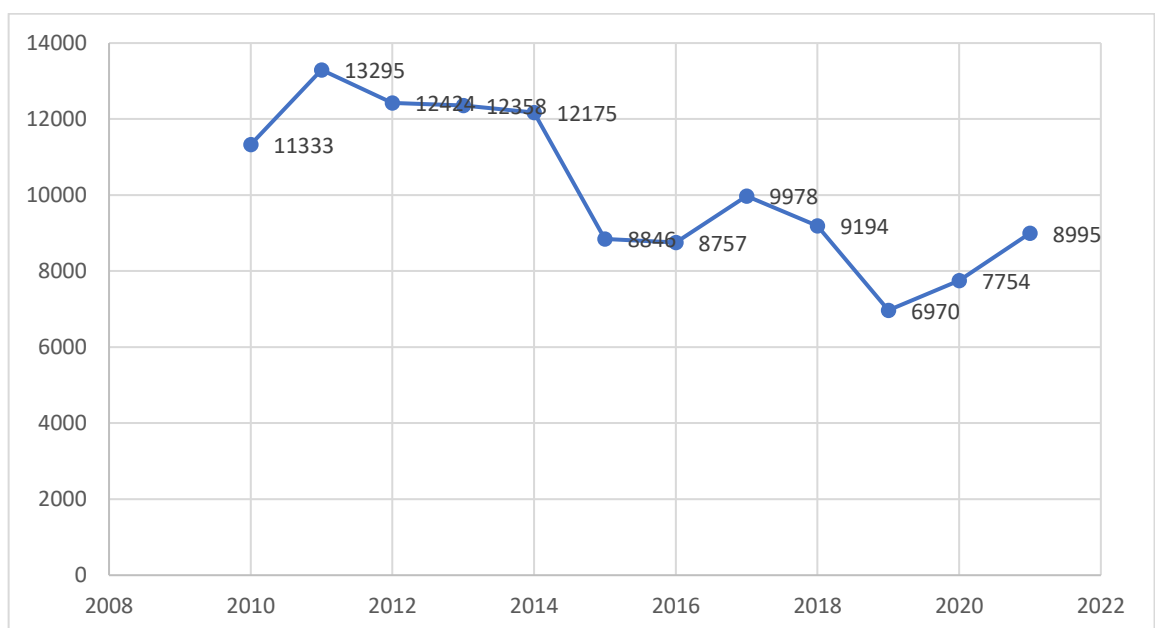

Рисунок 2.11 - ВВП Бразилії на душу населення (ПКС, в дол США) за 2010-2022 роки

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Таким чином, ВВП Бразилії на душу населення стабільно мав низхідну тенденцію протягом останнього десятиліття.

Макроекономічний аспект політики керівництво держави полягав у тому, що вона сприяла підвищенню споживчого попиту шляхом збільшення купівельної спроможності сімей, а не пропонувала їм у користування дешеву продукцію, що субсидується державою. Усі заходи проводилися в рамках жорсткої фіскальної політики, що призвела до того, що у 2002–2008 роках профіцит державного бюджету коливався у коридорі 2,2–2,7 % ВВП і лише у кризовому 2009 р. становив 0,64 % ВВП. Згодом реформи принесли свої результати, наприклад зростання ВВП на душу населення більш ніж 2 рази. За десять років мільйони людей перейшли з прошарку бідного населення в нижню частину середнього класу, хоча це й не вирішило проблему нерівності в країні.

Для наочності отриманих результатів проведемо порівняльну характеристику факторів залучення ПІІ у економіки США та Бразилії.

Таблиця 2.8 - Порівняльна таблиця факторів залучення ПІІ у США та Бразилію

Критерій	США	Бразилія
Інвестиційний режим	Національний режим	Національний режим
Податкові пільги	На надаються	Надають тільки в будівельній сфері
Податок (% від отриманого доходу)	Від 20 до 60%	Від 60 до 80%
Доступ до природних ресурсів	Частково відкритий	Відкритий
Кваліфіковані кадри	Достатня кількість	Нестача
Відкритість економіки	Активний учасник експортних та імпорتنих операцій	Активний учасник експортних та імпорتنих операцій
Рівень корупції	Низький	Високий

Джерело: розроблено автором на основі [51]

Таким чином, Проводячи порівняльний аналіз між США та Бразилією, більший обсяг припливу прямих іноземних інвестицій у США пояснюється:

- Більш стабільною економікою;
- Нижчими податками для іноземних інвесторів;
- Забезпеченістю кваліфікованими кадрами;
- Низьким рівнем корупції;
- Вищий рівень життя населення;
- Країна має великі запаси природних копалин, але обмежує доступ до них для іноземців;
- Велика ємність ринку та відкритість економіки.

Незважаючи на значні переваги США, Бразилія є гідним конкурентом імпорту капіталу і виступає одним з лідерів залучення ПІІ групи країн, що розвиваються (друга, після Китаю) і перша в Латинській Америці. Сьогодні в Бразилії поводитья як стабільна економіка, що демонструє стійке зростання. Вона має велику чисельність населення, площу 8,5 млн. км., також, країна багата на природні ресурси і надає іноземним інвесторам доступ до них. Завдяки подальшому вдосконаленню економіки, соціальної та фінансової сфер, Бразилія може виступати гідним конкурентом, що залучає іноземний капітал у національну економіку, для США та інших розвинених країн.

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ І ШЛЯХУ ЇХ РІШЕННЯ

3.1 Визначення проблем і надання рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного клімату США

США поряд з іншими країнами бере участь у міжнародному русі капіталу, проводячи активну політику залучення іноземних інвестицій, яка зазвичай формується як невід'ємний елемент ліберальної економічної системи. Ключова роль прийнятті рішення відведено інвестору, втручання держави у цей процес має обмежений характер, а ставлення до національної власності власника компанії визначається як «нейтральне». Пріоритетний напрям у інвестиційній політиці США - регулювання ввезення іноземного капіталу, що здійснюється на федеральному та місцевому рівнях.

Враховуючи аналіз, проведений у 2 главі даної роботи, визначено основні фактори, що характеризують механізми залучення прямих іноземних інвестицій в американську економіку, включаючи високі ціни на нафту, уповільнення темпів економіки, зростання державного боргу, рекордну кількість смертей від COVID, що свідчить про недостатньо сприятливе інвестиційне середовище США.

У 2020 році стався різкий спад ВВП (у II кварталі обсяг ВВП скоротився відразу майже на 33%) причиною чого стали наслідки пандемії коронавірусу. Ведені навесні обмеження призвели до зниження витрат населення, хвилі банкрутств компаній та різкого стрибка безробіття. Для підтримки громадян та бізнесу уряд Штатів та Федрезерв направили рекордні суми.

З одного боку, накачування економіки грошима дозволить прискорити процес відновлення ВВП, проте це загрожуватиме збільшенням державного боргу та дефіциту бюджету. Ситуація, що склалася в Сполучених Штатах Америки сьогодні бачиться дуже ризикованою перспективою для вкладень іноземним інвесторам.

Особливо, в умовах посилення конкуренції за залучення іноземного капіталу, на думку автора, США необхідно в інвестиційну політику включати

систему спонукальних механізмів для іноземних інвестицій: податкові пільги, пряму фінансову допомогу держави, удосконалення технічних та операційних умов для іноземних компаній.

Крім стимулюючих заходів для іноземних інвесторів важливо надавати кількісну та якісну інформацію про перспективи інвестування, про законодавство, про економічний та промисловий потенціал країни. На думку автора, доступність такого роду інформації для іноземного інвестора може бути досягнута шляхом розробки програми публікацій провідними іноземними мовами, яка враховуватиме інтереси іноземних інвесторів, яка включатиме публікації з американської економіки в цілому, галузеві аналітичні огляди, регіональні дослідження.

Крім того, найбільш ефективним способом надання інформації для іноземних інвесторів може стати створена в Інтернеті спеціальна інформаційна система, де буде розміщено відкриту інформацію про поточну діяльність американського Федерального уряду, регіональну владу, а також інформацію про пріоритетні інвестиційні проекти, що мають реальні державні гарантії та пільгове оподаткування.

Основним засобом доведення інформації до інвестора може стати комунікаційна система, яка сприятиме закріпленню сприятливого іміджу США як місця розміщення інвестицій та зростання довіри як американських, так і іноземних інвесторів. У цьому плані потрібне створення державної виставки пріоритетних інвестиційних проектів із відкритим доступом; проведення інформаційних семінарів з питань залучення іноземних інвестицій, метою яких є інформування потенційних інвесторів про економічне та політичне становище США, про правову базу, а також видання спеціальних публікацій у всесвітньо відомих газетах та журналах, що висвітлюють загальний соціально-економічний розвиток США та перспективи для іноземних інвесторів.

На додаток до інформаційної та комунікаційної систем бажано створити ефективну консалтингову мережу, що включає зовнішні консультативні організації (державні представництва у міжнародних фінансових організаціях, торгові

представництва за кордоном, інвестиційні агенції), розташовані як у країні потенційного інвестора, так і в США – країні-одержувачі іноземної капіталу.

Основна функція цих організацій - проведення передпроектного та постпроектного консультування, що спонукає іноземних інвесторів вкладати капітали у реальний сектор американської економіки.

Розробка та реалізація інформаційної, комунікаційної, консалтингової систем, а також системи фінансових інструментів як основи ефективного механізму реалізації державної інвестиційної політики США сприятиме здійсненню узгодженої та ретельно продуманої політики залучення іноземних інвестицій з урахуванням національних пріоритетів та на основі створення сприятливого інвестиційного клімату.

На думку автора, важливий вплив на створення сприятливого інвестиційного клімату можуть вплинути на заходи, що вживаються американським урядом у галузі макроекономіки та федерального бюджету.

Як основні заходи та напрями можна запропонувати такі. У сфері макроекономіки - забезпечення стабільного зростання ВВП, підвищення купівельної спроможності, стабілізація обмінного курсу, проведення політики, спрямованої на стійке зниження інфляції та інфляційних очікувань, подолання негативного впливу високих цін на нафту шляхом розконсервування наявних запасів, а також створення хорошої транспортної, енергетичної та телекомунікаційної інфраструктури у всіх штатах.

У процесі прийняття та реалізації федерального бюджету - посилення контролю за доходами та видатками, ліквідація дефіциту та зниження державного боргу. У плані врегулювання державного боргу – розробка довгострокової програми його врегулювання, яка дозволить більш ефективно використати відстрочку виплати основного боргу у процесі реструктуризації накопичених зобов'язань, а також запровадження жорстких обмежень на формування нового державного боргу. Як один із способів його врегулювання можна запропонувати проведення конверсії зовнішнього боргу в інвестиції, що дозволить як вирішити проблему державного боргу, але й збільшити приплив іноземного капіталу США.

США – єдина розвинена держава, яка не має обов'язкового соціального страхування. Роздроблена система, що складається з державного, приватного та некомерційного секторів, функціонує за рахунок третьої сторони – страхових компаній, які виступають посередником між пацієнтами та провайдерами медичних послуг, стежать за доцільністю призначень та оплачують лікування.

Зрозуміло, третя сторона входить у гру лише за наявності медичної страховки. Придбати план страхування можна різними способами, головне пам'ятати про те, що наявність поліса не позбавить пацієнта необхідності самостійно покривати якусь частину медичних послуг. По-перше, це пов'язано з тим, що система має на увазі розділені ризики між страховиком та пацієнтом. Залежно від плану, що звертається за медичною допомогою зобов'язується взяти на себе частину витрат, і що вищий щомісячний страховий платіж, то нижча сума, яку він покриває самостійно, і навпаки. Причому, страхова компанія починає покривати витрати тільки після того, як пацієнт вичерпає суму своїх зобов'язань. Крім цього, існують різні доплати у вигляді фіксованої ціни або відсотка вартості наданої послуги. Подібний поділ ризиків пояснюється необхідністю стримувати невинновдане споживання медичних послуг, що веде до збільшення попиту та ціни.

По-друге, вибір плану страхування передбачає вибір певної інтегрованої системи постачальників медичних послуг: лікарів загальної практики, лабораторій, клінік, госпіталів та сестринських будинків тощо, з якими співпрацює страхова компанія. Як правило, звернення до фахівців, які не входять до обговореної інтегрованої мережі, означає оплату послуг зі своєї кишені.

На думку автора, владі США та страховим компаніям необхідно зробити низку кроків, які забезпечать доступ більшості населення до охорони здоров'я. Для покращення ситуації необхідне створення програми з надання субсидій малозабезпеченому населенню, які покривають витрати, пов'язані з тестуванням, діагностуванням, госпіталізацією, транспортуванням та лікуванням пацієнтів.

Економіці США притаманний сприятливий інвестиційний клімат, що підтверджується високим рівнем прямих іноземних інвестицій у країну. За даними

Світового банку, у 2022 році США залучили ПІІ у розмірі 365 мільярдів доларів, що є третім результатом у світі. Однак, незважаючи на це, в інвестиційному кліматі США існують деякі проблеми, які можуть негативно вплинути на приплив інвестицій.

До основних проблем інвестиційного клімату США можна віднести такі:

- Висока вартість робочої сили. США є однією з найдорожчих країн світу з погляду робочої сили. Це може бути перешкодою для залучення інвестицій у деякі галузі, що вимагають великої кількості робочої сили, наприклад, у виробництво.

- Складна податкова система. Податкова система США є однією з найскладніших у світі. Це може ускладнювати для інвесторів розрахунок податкових зобов'язань та ухвалення інвестиційних рішень.

- Нестабільність політичної та економічної ситуації. США є політично стабільною державою, але останнім часом у країні спостерігається зростання політичної поляризації. Це може негативно позначитися на інвестиційному кліматі, оскільки інвестори можуть побоюватися ухвалення невизначених чи несприятливих для бізнесу рішень.

- Недосконалість законодавчої бази. У США існує низка законів та нормативних актів, які можуть ускладнювати чи обмежувати діяльність інвесторів. Наприклад, у країні діють обмеження на іноземне володіння у деяких галузях, такі як телекомунікації та оборона.

Для вирішення цих проблем уряд США може вжити таких заходів:

- Зменшити вартість робочої сили. Це можна зробити за рахунок підвищення продуктивності праці, стимулювання інвестицій в освіту та підвищення кваліфікації працівників.

- Спростувати податкову систему. Це можна зробити за рахунок спрощення податкового законодавства та скорочення кількості податкових пільг.

- Сприяти політичній стабільності. Це можна зробити за рахунок розвитку діалогу між різними політичними силами та прийняття рішень, які враховують інтереси всіх сторін.

Вдосконалити законодавчу базу. Це можна зробити за рахунок перегляду законів та нормативних актів, які можуть створювати перешкоди для діяльності інвесторів.

Вирішення цих проблем сприятиме створенню більш сприятливого інвестиційного клімату в США та залученню більшого обсягу ПІІ у країну.

Станом на зараз вже вживаються урядом США для покращення інвестиційного клімату:

У 2022 році було прийнято закон про зниження інфляції (IRA), який передбачає податкові пільги для інвестицій у відновлювані джерела енергії та інші екологічно чисті технології.

У 2023 році адміністрація президента Д. Байдена оголосила про плани збільшити витрати на інфраструктуру, що має створити нові можливості для інвестицій.

Уряд США також працює над спрощенням податкової системи та усуненням бюрократичних перешкод для ведення бізнесу.

Ці заходи можуть сприяти підвищенню інвестиційної привабливості США та збільшенню припливу інвестицій у країну.

3.2 Визначення проблем і надання рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного клімату Бразилії

Необхідність залучення ПІІ надзвичайно актуальна для країн з економікою, що розвивається. Оскільки без ПІІ важко завершити ринкову реструктуризацію, забезпечити безперервне, самопідтримуване економічне зростання та інтегруватися у світову економіку.

Бразилія є гарним прикладом того, що інвестиції можуть приходити в країну і без надання спеціальних стимулів, а переважно завдяки проведенню лібералізації та структурних реформ, приватизації та дерегулюванню. Проте спостерігається наростання міждержавної конкуренції за ПІІ.

Всесвітній економічний форум щороку публікує Звіт про конкурентоспроможність країн світу. Спираючись на дані цього звіту та проведений статистичний аналіз, можна виділити кілька найгостріших проблем. Подолання яких збільшить інвестиційну привабливість країни.

Також банківська система Латинської Америки сьогодні зазнає кризи з кількох причин, основні з яких – падіння цін на сировинні товари та рецесія. Якщо інвестиційні банки західних країн почнуть залишати регіон, то це спровокує ще більше погіршення ситуації, оскільки компанії регіону будуть позбавлені одного з джерел фінансування.

У звіті Світового банку «Ведення бізнесу за 2020 рік» Бразилія посіла 124 місце зі 190 країн, що значно нижче, ніж у попередньому році, коли вона займала 109 місце. Це пояснюється ризиками інвестування в Бразилію через деякі негативні фактори, включаючи, як було сказано раніше, обтяжливе та складне оподаткування, бюрократичні тяганини та жорстке трудове законодавство.

У рамках постійних зусиль країни щодо зміцнення ділового середовища Бразилія запровадила електронні сертифікати походження, які скоротили час, необхідний для відповідності імпортним документам, полегшуючи та спрощуючи весь процес. Країна також зробила кілька інфраструктурних поступок, які допомогли стимулювати інвестиції. Нинішній президент має плани щодо подальшого поліпшення ділового середовища в країні, проводячи реформи, такі як скорочення кількості днів, необхідних для створення компанії в Бразилії, з 79,5 днів до 30 днів у середньому по регіону. Також мають допомогти пом'якшення регулювання у деяких секторах та можливі поправки до податкової системи. Однак через пандемію COVID-19 у Бразилії у 2020 році відбулося значне скорочення прямих іноземних інвестицій, оскільки програму приватизації та концесії на інфраструктуру було припинено на кілька місяців.

Найбільш постраждалими галузями були транспорт (приплив якого знизився більш ніж на 85%), фінансові послуги (притока скоротилася на 70%), видобуток нафти та газу (при скороченні прямих іноземних інвестицій на 65%) та автомобільна промисловість (також скоротилася на 65%).

Проте навіть за умов кризи COVID у країну було зроблено значні інвестиції. У січні 2021 року американська New Fortress Energy оголосила про намір придбання Hugo Energy Transition і Golar LNG у рамках спільної угоди на 5 мільярдів доларів, яка знаменує собою вихід групи на бразильський сектор природного газу та перетворює компанію на провідну компанію з постачання газу до Бразилії. Крім того, оскільки Бразилія відкриває свою газову промисловість для приватних інвесторів, інші великі нафтові компанії, включно з BP PLC та EIG Global Partners, також розглядають можливість інвестування в країну багатомільярдних інвестицій. З іншого боку, Ford Motor Co. також оголосила в січні, що закриє всі три заводи в Бразилії і припинить виробництво автомобілів в країні, де вона працювала з 1919 року, оскільки пандемія посилила постійну просту промисловість і знизила продажі, що призвело до значних втрат.

Резюмуючи, можна дійти невтішного висновку, що незважаючи на відкритість для міжнародної торгівлі, є низка основних перешкод для проникнення прямих іноземних інвестицій у Бразилію:

1. Обтяжливе трудове законодавство, що призводить до високих витрат для іноземних компаній, та збереження значної частини місцевого бізнесу у неформальному секторі;
2. Тяжка фіскальна система та високі мита;
3. Високі витрати виробництва та висока інфляція;
4. Недостатньо розвинена інфраструктура;
5. Висока схильність до змін цін на сировинні товари на міжнародних ринках;
6. Відсутність висококваліфікованої робочої сили.

Для подолання перелічених вище перешкод уряду країни необхідно провести низку змін, які сприятимуть ще більшій привабливості Бразилії для інвесторів на світовій арені.

Насамперед створення єдиної державної установи, яка займатиметься питаннями щодо прямих іноземних інвестицій, стане важливим кроком для полегшення та утримання ПІІ в межах країни. Це допоможе полегшити взаємодію

між іноземними інвесторами та іншими урядовими установами Бразилії. Необхідно виконувати дві основні функції. По-перше, надання потенційним та існуючим інвесторам інформації про юридичні та нормативні процедури для входу та роботи в Бразилії. По-друге, забезпечення послідовної та ефективної відповіді уряду на запити та скарги інвесторів.

Вже оголошено запуск інвестиційного омбудсмена, проте проект перебуває на стадії доопрацювання. Спочатку передбачалося, що офіс омбудсмена буде доступний лише для інвесторів із країн, які підписали з Бразилією Угоду про співпрацю та сприяння інвестиціям (CFIA). Однак новий уряд вирішив зробити його доступним для всіх інвесторів, незалежно від їхньої національності.

На момент створення нової установи ще доведеться подолати деякі проблеми. Мережа координаторів у державних установах, що є стрижнем діяльності Омбудсмена, має бути посилена на субнаціональному рівні. Крім того, модель не передбачає врегулювання міжнародних суперечок між інвесторами та державою.

Тим не менш, вплив офісу омбудсмена потенційно великий: він покриє 100% прямих іноземних інвестицій, що надходять до Бразилії, порівняно з 3,1% за планом лише CFIA. Це безпомилковий сигнал про прагнення Бразилії поліпшити інвестиційний клімат для всіх інвесторів.

Група Світового банку підтримує Міністерство економіки Бразилії у його зусиллях щодо зміцнення Омбудсмена. У рамках проекту технічної допомоги, заснованого на аналітичній роботі, консультаціях із зацікавленими сторонами та міжнародним досвідом, Світовий банк дає рекомендації щодо покращення у розробці та впровадженні офісу омбудсмена та його механізмів.

В останні роки Світовий банк консультував кілька країн щодо таких механізмів, і це дало помітні результати. У Боснії та Герцеговині, наприклад, Спільна мережа з інвестицій допомогла країні зберегти 10 мільйонів доларів інвестиційної вартості з 2013 по 2016 рік. У Монголії Рада із захисту інвестицій зберегла інвестиційний проект на загальну суму 3 мільйони доларів у перший рік своєї роботи. У Колумбії Міністерство торгівлі допомогло інвесторам дозволити

їхні скарги, повідомивши про утримання інвестицій на загальну суму 200 мільйонів доларів. Навіть у країнах, порушених конфліктом, таких як Ірак, субнаціональне агентство з просування інвестицій у провінції Басра змогло сприяти надходженню інвестицій у розмірі 500 мільйонів доларів, водночас розглядаючи скарги інвесторів.

Розробка інституційного механізму, такого як офіс омбудсмена, є складним завданням, особливо у великій економіці із федеральною системою управління. Важливо, щоб надалі основні пріоритети включали зміцнення співпраці між державними установами на національному рівні та рівні штатів, встановлення набору правил роботи для забезпечення прозорості та передбачуваності, розробку системи моніторингу та оцінки для вимірювання впливу та нарощування потенціалу відповідного уряду агентства.

Неможливо переоцінити важливість надійного механізму розгляду запитів інвесторів. У країнах, що розвиваються, майже половина нових інвестицій надходить у вигляді реінвестованих доходів багатонаціональних дочірніх компаній. Крім того, дані Глобального опитування інвесторів Світового банку показують, що 32% глобальних втрат інвестицій пов'язані з ризиками, з якими стикається інвестор - обтяжливою бюрократією, відсутністю прозорості та раптовими змінами законів.

Бразилії важливо впроваджувати та використовувати інструмент для покращення ділового середовища в країні, залучення та утримання прямих іноземних інвестицій. Настав час зосередитися на поглибленій реалізації, щоб гарантувати, що ця реформа призведе до збільшення та покращення інвестицій, особливо у менш розвинених регіонах країни.

Безумовно, зниження податків також позитивно вплине на залучення іноземних інвесторів. Уряду Бразилії необхідно заохочувати та просуває ПІІ. Національний інвестиційний банк (BNDES), один із найбільших банків розвитку у світі, заохочує іноземні інвестиції. Більшість бар'єрів для іноземних інвесторів зняли, особливо на фондовому ринку. Дуже велика кількість публічних компаній

була приватизована, а регулювання багатьох секторів було скасовано за останні п'ятнадцять років.

Серед бразильських ініціатив із залучення інвесторів важливі стимули, спрямовані на покращення технологічного розвитку та енергоефективності (Inovar-Auto Programa). Також програма, яка дозволить компаніям збільшувати кількість інновацій за рахунок тимчасового зниження ставки податку на імпорт товарів. Більше того, федеральний уряд Бразилії вже пропонує інвестиційну підтримку за допомогою фінансування та угод, що обмежують подвійне оподаткування.

Бразильське агентство з просування торгівлі та інвестицій (Apex- Brasil) - національне агентство з просування інвестицій у Бразилії пропонує інформацію про бразильську податкову систему, захист промислової власності, трудове та екологічне законодавство, кредитну підтримку та пільги для іноземних інвесторів.

Мірою зі збільшення інвестиційних горизонтів іноземних інвесторів могло б бути зниження податку з дивідендів нерезидентів до рівня резидентів. Для того, щоб заходи, що вводяться, не призвели до дефолту країни, вони повинні застосовуватися виключно до інвесторів, які прийшли на ринок після встановлення нових правил, і не поширюватися на існуючих учасників ринку.

Для вирішення проблем інфраструктури може послужити проведення спортивних та культурних заходів міжнародного рівня. Наприклад, проведення Олімпійських ігор у 2016 році в Ріо-де-Жанейро допомогло країні залучити нові інвестиції та вирішити низку проблем, коли економіка країни перебувала у стані депресії.

На організацію Олімпійських ігор Бразилія виділила 11 млрд доларів США, що неодмінно покращило імідж країни та залучило більше туристів. У цей час були запроваджені нові правила оформлення віз для громадян США, Канади, Австралії та Японії, що допомогло збільшити приплив туристів із цих країн на 20%.

Боротьба зі злочинністю, корупцією, зниження податків та отримання державної підтримки, а також спрощена система оформлення віз для громадян Європи та Азії допоможе країні залучити більше туристів, студентів та

кваліфікованих кадрів, чого так не вистачає Бразилії. Вирішення цих проблем сприятливо позначиться на привабливість країни.

3.3 Надання пропозицій щодо можливого використання міжнародного досвіду залучення ПІІ для України

В Україні прийняті та діють закони «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про інвестиційну діяльність», «Про транскордонне співробітництво», «Про індустриальні парки», «Про державно-приватне партнерство» та інші, якими визначені гарантії діяльності інвесторів, засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, режими інвестиційної діяльності тощо. Крім того, підписано та ратифіковано міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

Важливо зауважити, що прийняття в Україні вказаних законів та взяття на себе відповідних зобов'язань суттєво підвищило привабливість країни для потенційних міжнародних інвесторів. Це дало змогу створити стійкі та надійні основи та механізми для залучення зарубіжних інвестицій в Україну для розвитку окремих галузей економіки. Проте існує кілька суттєвих недоліків, серед яких особливо важливим є той факт, що більшість цих механізмів стосуються великих промислових підприємств чи інвестиційних проектів, які реалізуються під державними гарантіями. У той час як реалізація інвестиційних проектів та вкладення в малі та середні підприємства практично відсутні або мають низький рівень розвитку. Важливим завданням є нагальне впровадження механізмів, спрямованих на залучення іноземних інвестицій в цей сектор, оскільки малі та середні підприємства є ключовими для диверсифікації економіки і підвищення її стійкості в умовах кризи та війни.

У міру зростання геополітичної напруженості країн та директивні органи все частіше розглядають стратегії, спрямовані на підвищення стійкості ланцюжків

поставок шляхом переміщення виробництва до своєї країни чи країн, яким вони довіряють.

Аналіз впливу геополітики на прямі іноземні інвестиції в 2023 році показує, що такі потоків характерні різні тенденції у країнах-одержувачах, особливо у таких стратегічних секторах, як напівпровідники.

Потік стратегічних ПІІ в країни Азії почав знижуватися в 2019 році і лише невеликою мірою відновився останні кілька кварталів, за винятком потоків до Китаю, які ще не відновилися.

За останнє десятиліття частка потоків ПІІ між близькими в геополітичному відношенні країнами продовжувала зростати більшою мірою, ніж частка країн, ближчих географічно, вказуючи на те, що геополітичні переваги все більшою мірою визначають географічний розподіл ПІІ.

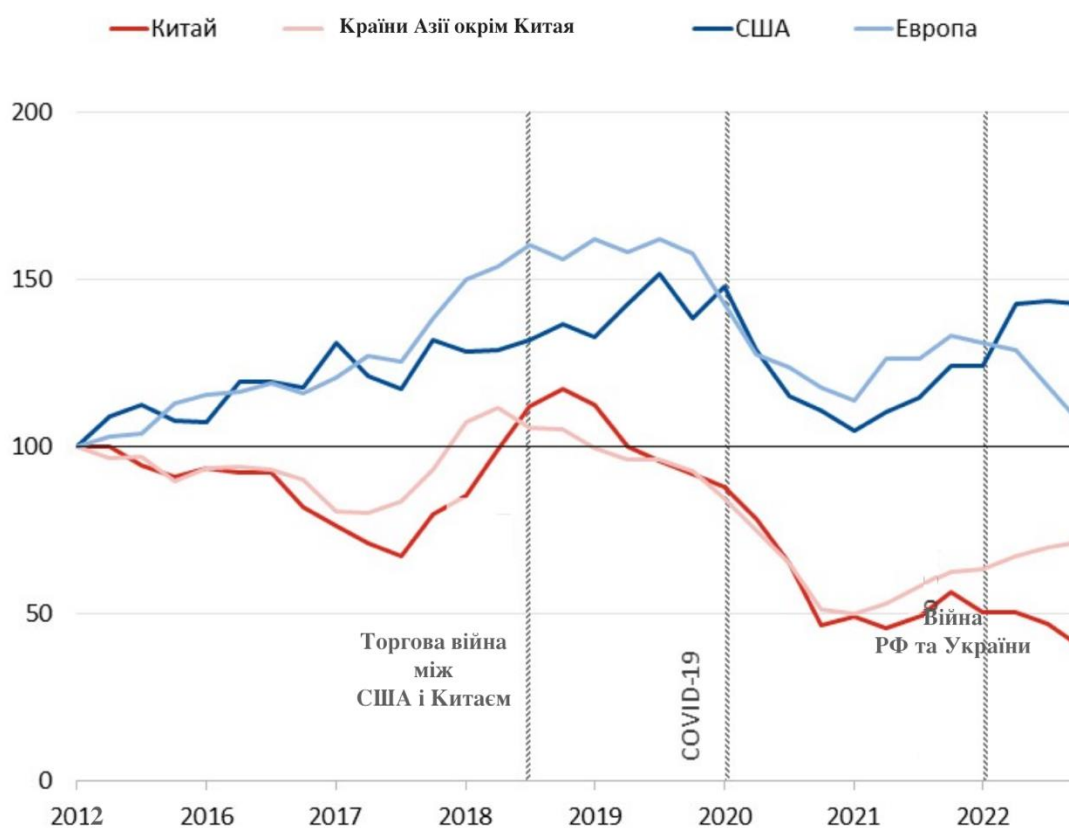

Рисунок 3.1 – Фрагментація ПІІ між регіонами за 2012-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [50]

У 2020 році спостерігалось скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій на світовому рівні на 36%. В межах країн ОЕСР зафіксовано зниження припливу прямих іноземних інвестицій на 51%, але особливо значущим було зменшення цих

інвестицій у Європейському Союзі, де обсяги припливу зменшилися на 73%. У 2021 році розпочалася тенденція до відновлення, встановлення співпраці та розробки механізмів роботи в умовах викликів та загроз, пов'язаних з глобальною пандемією. Якщо оцінювати потенційно позитивні тенденції, то за конфігурацією чинників, актуальних на 2021 рік, світові обсяги прямих іноземних інвестицій могли б зростати. Однак подальший рух іноземних інвестицій вимагатиме аналізу в контексті причинно-наслідкових зв'язків, пов'язаних з війною Росії проти України.

Такі тенденції як торгова війна між США та Китаєм, COVID-19, Війна РФ та України вказують на те, що якщо геополітична напруженість продовжить посилюватися, а країни й надалі розходитимуться з різних боків геополітичних ліній розлому, ПІІ можуть ще більше сконцентруватися всередині блоків близьких за своїми позиціями країн.

Аналітичні звіти провідних міжнародних організацій свідчать про обвал потоків прямих іноземних інвестицій внаслідок COVID-19 [2]. Моніторинг ПІІ, здійснений ЮНКТАД, свідчить, що внаслідок COVID-19 світові потоки прямих іноземних інвестицій впали у першій половині 2020 року на 49% порівняно з 2019 роком [7].

Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2021 році становили 1,58 трильйона дол США, що на 64% більше від надзвичайно низького рівня в 1 трильйон дол США у 2020 році. Притік ПІІ збільшився завдяки буму на ринку М&А та швидкому зростанню фінансування міжнародних проектів в умовах послабленого регулювання умов фінансування та впровадження пакетів інвестиційних стимулів для проектів розвитку основної інфраструктури. Однак у 2022 році глобальне середовище міжнародного бізнесу та транскордонних інвестицій різко змінилося. Поряд із зрушеннями в нових потоках також актуальним є питання про те, чи може зростаюча фрагментація призвести до переміщення існуючих прямих інвестицій шляхом формування індексу схильності країн до таких змін. Країни з ринком, що розвиваються, і країни, що розвиваються, більш вразливі до переміщення ПІІ, ніж країни з розвиненою економікою, частково

тому, що вони більшою мірою залежать від потоків з більш геополітично віддалених країн.

Декілька великих країн з ринком, що формується, схильні до ризику переміщення ПІІ, що вказує на те, що ризик фрагментації не зосереджений лише в окремих країнах. Не застраховані від цього країни з розвиненою економікою, особливо ті, які мають значні обсяги ПІІ у стратегічних секторах. Оскільки вразливість може також поширитися на потоки, які не стосуються ПІІ, зростання політичної напруги може спричинити значний перерозподіл потоків капіталу на глобальному рівні.

Проаналізуємо динаміку ПІІ в Україні.

Таблиця 3.1 – Динаміка ПІІ України за 2010-2022 роки

Рік	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2010	6495	736	+5759
2011	7205	192	+7015
2012	8401	1206	+7195
2013	4499	420	+4095
2014	410	111	+299
2015	-458	-51	-407
2016	3810	16	+3794
2017	3692	8	+3684
2018	4455	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	1152	36	+623

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Таким чином, динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну в період з 2010 по 2022 рік характеризується такими основними тенденціями.

Спад у 2014-2015 роках через політичну кризу та збройний конфлікт на сході України. У 2014 році ПІІ скоротилися у 15 разів, а у 2015 році – у 19 разів.

Відновлення у 2016-2020 роках. У 2016 році ПІІ зросли на 750%, а у 2017 році – на 30%. У 2018-2020 роках спостерігалось помірне зростання ПІІ, яке було зумовлене покращенням інвестиційного клімату в Україні.

Спад у 2020 році через пандемію COVID-19. У 2020 році ПІ скоротилися на 86%, що було пов'язано з пандемією COVID-19 та її впливом на світову економіку.

Незначне зростання у 2021 році. У 2021 році ПІ зросли на 10%, що було пов'язано з відновленням світової економіки та покращенням інвестиційного клімату в Україні.

Спад 2022 року через російське вторгнення в Україну. 2022 року ПІ скоротилися на 90%, що було пов'язано з російським вторгненням в Україну та його впливом на світову економіку.

Важливим є аналіз надходження прямих іноземних інвестицій у розрізі країн-донорів (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Обсяги надходження ПІ в Україну за 2022 рік

Країна-інвестор	Обсяги прямих інвестицій станом за 2022 у млн. дол. США	Питома вага, %
Кіпр	12300,5	26,62
Нідерланди	10640,5	23,02
Швейцарія	4003,3	8,66
Німеччина	2101,0	4,55
Великобританія	1885,1	4,08
Австрія	1335,6	2,89
Люксембург	1233,5	2,67
США	1175,7	2,54
Франція	1019,6	2,21
Російська Федерація	834,5	1,81
Польща	817,9	1,77
Угорщина	459,0	0,99
Британські Віргінські О-ви	438,6	0,95
Швеція	409,2	0,89
Італія	302,7	0,65
Туреччина	295,2	0,64
Данія	267,7	0,58
Сінгапур	251,5	0,54
Словаччина	249,5	0,54
Беліз	230,1	0,50
Японія	223,6	0,48
Чехія	219,0	0,47
Азербайджан	182,8	0,40
Литва	173,6	0,38
Інші	5163,2	11,17
Разом	46212,8	100,00

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Найбільший відсоток прямих іноземних інвестицій в Україні у 2021 році припадає на такі ключові країни-інвестори: Кіпр – 12,300.5 млрд. дол. США (26,62%), Нідерланди – 10,640.5 млрд. дол. США (23,02%), Швейцарія – 4,003.3 млрд. дол. США (8,66%), Німеччина – 2,101 млрд. дол. США (4,55%), та Великобританія – 1,885.1 млрд. дол. США (4,08%). Інвестори з Кіпру (зі стабільною часткою в загальному обсязі ПІІ: 27,01% у 2015 році та 26,62% у 2021 році), а також з Британських Віргінських островів (частка залучених інвестицій зменшилася з 4,1% у 2015 році до 0,95% у 2021 році) є традиційними та активними офшорними інвесторами в Україні. Зауважимо, що кошти з цих юрисдикцій є вкладеннями українських підприємств, які раніше були вивезені з України.

Слід відзначити, що на початку 2000-х років російський капітал мав переважаючу роль у структурі капіталу окремих галузей. Під час, коли західні інвестори утримувались через політико-правові та макроекономічні турбулентності в Україні, російський капітал, для якого ринок України був привабливим, активно здобував контроль над або власністю українськими підприємствами. Російські компанії, наприклад, майже повністю контролювали виробництво кольорових металів в Україні (близько 90%), понад 80% нафтопереробки та роздрібної торгівлі нафтою, а також величезні частки ринку мобільного зв'язку (70%), енергетики (40%), машинобудування (30%), і харчової промисловості (30%). Важливо відзначити, що російські інвестиції до України також надходили через юрисдикцію Кіпра або Британських Віргінських островів, аналогічно до українських інвестицій, застосовуючи оптимізацію податків через офшорні структури.

Важливо відзначити, що недостатня різноманітність джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну залежно від країн-інвесторів може стати ризиком для економічної залежності країни від політики обмеженої кількості основних інвесторів.

Інвестиції можуть впливати на країну-реципієнта шляхом реалізації дій, що не сприяють її економіці, спрямованих на послаблення внутрішніх суб'єктів

господарювання в конкретних галузях, як на внутрішньому ринку, так і в їхній потенційній конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Спрямування іноземних інвестицій у розрізі секторів економічної діяльності у 2020- 2021 рр. представлено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Спрямування іноземних інвестицій у розрізі секторів економічної діяльності у 2020- 2021 рр

Види економічної діяльності	Значення, млн. дол. США		Абсолютне відхилення, млн. дол.	Відносне відхилення, %
	2020 р.	2021 р.		
Сільське, лісове та рибне господарство	484,6	1 806,3	1321,71	272,74
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4 411,6	6 822,7	2411,05	54,65
Переробна промисловість	8 675,3	10 674,0	1998,70	23,04
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1 825,8	2 342,5	516,66	28,30
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	33,1	51,2	18,15	54,88
Будівництво	507,9	566,6	58,75	11,57
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5 317,1	6 310,2	993,14	18,68
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 453,5	1 504,8	51,36	3,53
Тимчасове розміщення й організація харчування	205,7	153,9	-51,80	-25,18
Інформація та телекомунікації	2 400,2	2 660,6	260,38	10,85
Фінансова та страхова діяльність	3 992,3	4 951,0	958,72	24,01
Операції з нерухомим майном	3 109,7	3 057,3	-52,44	-1,69
Професійна, наукова та технічна діяльність	1 350,2	1 332,9	-17,32	-1,28
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	725,7	731,9	6,20	0,85
Освіта	17,4	20,5	3,13	18,05
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,0	0,1	0,13	1138,97
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	71,8	87,4	15,61	21,73
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	122,4	138,1	15,77	12,89

Надання інших видів послуг	18,7	11,1	-7,60	-40,71
Інші	2 877,4	2 989,5	112,10	3,90
Разом	37 600,4	46 212,8	8612,4	22,91

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Таким чином, близько третини всіх іноземних інвестицій в Україну спрямовані у промисловість, основним чином в низькотехнологічні сектори та виробництво (такі як металургія, загальна хімія та харчова промисловість). Станом на 31 грудня 2021 року найбільший обсяг іноземних інвестицій припадає на обробну промисловість, де обсяги у цьому сегменті збільшилися на 1998,70 мільйонів доларів США (23,04%) порівняно з попереднім роком; частка іноземних інвестицій у цей сектор становить 23,10%. Значною була також зростання обсягів приваблених інвестицій у галузі видобутку і розроблення кар'єрів (2411,05 мільйонів доларів США; 54,65%) у 2021 році порівняно з обсягами 2020 року; вкладення інвесторів у цей сектор становили 14,76% від загальної структури залучених інвестицій на кінець 2021 року.

Загалом динаміка ПІІ в Україні характеризується високою волатильністю. За останні 13 років ПІІ в Україні зросли втричі, але при цьому вони також неодноразово скорочувалися на значні суми.

Щодо перспектив залучення ПІІ, важливо відзначити, що вторгнення Росії в Україну вже призвело до серйозних негативних наслідків для світової економіки, які посилюють ефекти пандемії COVID-19. Усі показники макроекономічної діяльності та залучення інвестицій в національну економіку тепер розглядаються в контексті воєнних подій. В Україні стали відзначатися значні руйнування промислової та цивільної інфраструктури, які завдали серйозного збитку довкіллю та екології. Сотні мостів, тисячі кілометрів доріг, лікарні та освітні заклади внаслідок конфлікту постраждали, а в багатьох регіонах були пошкоджені об'єкти енергетики, системи водопостачання, теплогазопостачання. Найбільш непоправними є втрати людей, які загинули в результаті конфлікту.

Україна, включаючи підтримку західного світу, рішуче протистоїть у війні з Росією. Вже відбулися серії дипломатичних зустрічей міністрів оборони численних країн світу з метою надання військового обладнання Україні для

відстоювання від повномасштабного вторгнення Росії. Крім того, наряду з Консультативною групою з питань оборони України, вже розпочато формування форматів для зустрічей енергетичного та фінансового плану Рамштайн. Саме конфісковані активи Росії планується використовувати як основний ресурс для відновлення.

Внаслідок російського вторгнення Україна зіткнулася з низкою проблем, які негативно вплинули на інвестиційний клімат:

- Порушення логістики та ланцюжка поставок. Військові дії призвели до порушення логістики та ланцюжка поставок в Україні, що ускладнило для інвесторів доступ до ресурсів та ринків.

- Зростання інфляції та нестабільність національної валюти. Військові дії призвели до зростання інфляції та нестабільності національної валюти, що збільшило ризики для інвесторів.

- Невизначеність щодо майбутнього України.

У короткостроковій перспективі перспективи ПІІ України залишаються невизначеними. Війна в Україні продовжуватиме негативно впливати на інвестиційний клімат, що може призвести до подальшого скорочення ПІІ.

У довгостроковій перспективі перспективи ПІІ в Україні позитивніші. Україна має низку переваг для інвесторів, включаючи:

- Географічне положення. Україна розташована у центрі Європи, що забезпечує їй доступ до великих ринків збуту.
- Дешева робоча сила. Україна має дешеву робочу силу, що робить її привабливою для інвесторів, орієнтованих на виробництво.
- Розвинена інфраструктура. Україна має розвинену інфраструктуру, включаючи транспортну, енергетичну та телекомунікаційну мережі.

Якщо Україна зможе відновити мир та стабільність, це сприятиме відновленню інвестиційного клімату та зростанню ПІІ.

З 2023 року очікується деяке відновлення ПІІ в Україну. Однак для того, щоб забезпечити стійке зростання ПІІ, Україні необхідно вирішити низку проблем, пов'язаних із війною.

ВИСНОВОК

Метою даної магістерської роботи було визначення та аналіз впливу інвестиційної привабливості щодо залучення прямих іноземних інвестицій. На основі теоретичного аналізу було сформульовано низку показників: економічних, політичних, соціальних та фінансових; за якими зростає привабливість країни для іноземних інвесторів.

1. В першому розділі дослідження були визначені методологічні аспекти основних теорій прямих іноземних інвестицій. Зазначено, що чинники, які впливають на залучення прямих іноземних інвестицій в країни, є важливим об'єктом аналізу. Досліджено роль прямих іноземних інвестицій у глобальній економіці, зокрема їх внесок у розвиток країн та формування конкурентоспроможності на світовому ринку.

2. Аналіз методологічних аспектів теорій прямих іноземних інвестицій дозволив виявити основні підходи до розгляду факторів, що впливають на привабливість країн для іноземних інвестицій. Важливим етапом дослідження було визначення ключових чинників, які стимулюють або гальмують притягання прямих іноземних інвестицій, таких як політична стабільність, економічний розвиток, інфраструктура, науково-технічний потенціал та інші.

3. Виокремлено роль прямих іноземних інвестицій у глобальній економіці. Вони сприяють створенню нових робочих місць, підвищенню ефективності виробництва та обміну технологічними рішеннями. Крім того, прямі іноземні інвестиції виступають важливим інструментом глобальної економічної інтеграції та співпраці між країнами.

4. Для проведення аналізу були зібрані дані для наступних груп країн: розвинені, країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою; у період із до 2023 року. На підставі цих даних було проведено статистичний аналіз розподілу та динаміки прямих іноземних інвестицій на світовому ринку. Потім, було проведено більш глибоке дослідження представника розвинених країн – США, та Бразилії, що розвиваються.

5. На основі факторів залучення ПІІ, виявлених у першому розділі, було проведено детальний аналіз інвестиційного клімату США та Бразилії.

6. У дослідженні враховувалися такі чинники, як зростання і стабільність економіки, рівень життя населення, багатство природними ресурсами, розмір податкових виплат, рівень корупції, відсоток безробітного населення, кваліфікація робочої сили, інвестиційний режим, ємність ринку та відкритість економіки.

7. В результаті було виявлено, що серед макроекономічних факторів можна виділити позитивний вплив на приплив ПІІ низького рівня інфляції, ємності ринку, високого рівня життя населення, відкритості та стабільного зростання економіки. Інвестори хочуть вкладати кошти саме в ті країни, які мають великі запаси корисних копалин, також вони інвестують у великі економіки, що обумовлено позитивним зв'язком між ВВП та валовими ПІІ.

8. Висока корумпованість державних органів, відображена в рейтингу Transparency International, вказує, що країни з високим рівнем хабарництва та корупції породжують додаткові бар'єри та проблеми для інвесторів, що знижує їхню активність у цій країні.

9. Зростання рівня безробіття, економічні кризи та негативні темпи приросту ВВП душу населення негативно позначаються приплив прямих іноземних інвестицій. Державний борг країни також негативно впливає при визначенні ступеня привабливості країни іноземцями.

10. Позиція США як провідного реципієнта ПІІ пояснюється високим рівнем економічного зростання, великою ємністю та досконалістю внутрішнього ринку, а також відкритістю для іноземних інвесторів. Вони мають досить складну, але дуже точну (з визначенням безлічі необхідних тонкощів) систему оподаткування.

11. Бразилія займає одне з провідних місць із залучення іноземного капіталу у світі. Проте країна потребує кваліфікованих кадрів, брак яких уповільнює розвиток країни. Необхідне вдосконалення законодавчої системи для іноземних інвесторів (можливо зниження податкових виплат). Бразилія є дуже перспективною країною для вкладення іноземного капіталу, оскільки 90%

природних ресурсів, що знаходяться на території країни, не досліджено. Вона відрізняється стабільним економічним зростанням і займає одне з провідних місць як країна-учасниця міжнародної торгівлі серед країн Латинської Америки. До того ж, 50% ВВП Латинської Америки припадає на Бразилію.

12. У третьому розділі дослідження ми зосередили увагу на проблемах, які виникають у процесі залучення прямих іноземних інвестицій, а також розглянули можливі шляхи їх рішення на прикладі Сполучених Штатів Америки, Бразилії та України.

13. У підрозділі 3.1 були проаналізовані проблеми, що існують у інвестиційному кліматі США. Серед найбільш важливих аспектів, які потребують уваги, визначили реформу податкової системи, поліпшення регуляторного середовища та створення стимулів для інновацій.

14. У підрозділі 3.2 були розглянуті проблеми, з якими стикається Бразилія у залученні прямих іноземних інвестицій та визначені конкретні заходи для поліпшення інвестиційного клімату. Це включає в себе реформу корупційних механізмів, підвищення ефективності судової системи та підтримку сталого економічного зростання.

15. У підрозділі 3.3 були розглянуті можливості використання міжнародного досвіду залучення прямих іноземних інвестицій для України. Ми визначили ключові аспекти, на які варто звернути увагу, такі як створення прозорого та стабільного правового середовища, підвищення ефективності державного управління та підтримка інноваційного розвитку.

Таким чином, ретельний аналіз проблем і рекомендації, розглянуті у розділі 3, можуть слугувати важливим керівництвом для країн, які прагнуть поліпшити свій інвестиційний клімат та ефективно залучати прямі іноземні інвестиції для свого сталого економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про інвестиційну діяльність від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 07.10.2023).
2. Дані статистики зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1> (Дата звернення 17.10.2023).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 17.10.2023).
4. Прямі іноземні інвестиції в Україну. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2022/> (дата звернення: 09.10.2023)
5. Біла, І. С. Місце України у загальносвітових потоках прямих іноземних інвестицій в умовах криз різної природи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. С. 1-7.
6. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. Ефективна економіка, № 9, 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330> (Дата звернення 17.10.2023).
7. Єріна А. М. Міжнародні рейтинги: статистичні аспекти обчислення та застосування. Частина II. Індeksi інноваційного та людського розвитку / А. М. Єріна // Статистика України. – 2016. – № 4. – С. 66—75.
8. Задоя А. О. Міжнародні рейтинги та прямі іноземні інвестиції. Academy Review. 2018. Т. 1, № 48. С. 73–79.
9. Кадеєва І. В. Прямі іноземні інвестиції як фактор становлення інноваційної економіки в Україні / І. В. Кадеєва // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка. – 2014. – Вип. 14. – С. 193–199.
10. Казарновська Т. О., Кифак А. О., Якубовський С. О. Порівняльний аналіз структури та динаміки інвестиційних потоків країн Північної Америки. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. №33. С. 59-66.

11. Китайчук Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. Економіка та суспільство. 2023. № 54.
12. Кузнєцова Н.В. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн, що розвиваються (на прикладі Бразилії). Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. С. 13-20.
13. Лук'яненко Д. Мотивація топ-менеджменту глобальних корпорацій / Д. Лук'яненко, О. Мозговий, М. Бурмака // Міжнародна економічна політика. 2015. № 2. С. 5-28. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2015_2_3 (Дата звернення: 15.10.2023)
14. Лук'яненко О. Д. Комплекс моделей оцінювання інвестиційного потенціалу країни / О. Д. Лук'яненко, І. В. Мірошніченко // Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці : наук.-анал. журн. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: А. В. Матвійчук (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2016. – № 5. – С. 93–122.
15. Мацибора Т. В. Прямі іноземні інвестиції як індикатор інвестиційної привабливості. Економіка АПК. 2015. № 10 (252). С. 27–32.
16. Міжнародні фінанси: підручник / [О. М. Мозговий, Т. В. Мусієць, Л. В. Руденко-Сударєва [та ін.]; за заг. ред. О. М. Мозгового; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – Київ : КНЕУ, 2016. – 515 с.
17. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. Innovation and Sustainability, 2022. (1), С. 164–175.
18. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 278 с.
19. Пурій Г.М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Гроші, фінанси і кредит. 2020. Вип. 44. С. 199–203.

20. Рогач О. І. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Монографія / За ред. О. І. Рогача. – К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2020. – 368 с.
21. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: [Підручник] / О. І. Рогач. – К.: Либідь, 2005. – 720 с.
22. Руденко О. А., Особливості формування та регулювання інвестиційних заходів в Сполучених Штатах Америки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. С. 82-86.
23. Руденко-Сударєва Л. Парадигмальні засади та практична дилема інвестиційної поведінки транснаціональних корпорацій / Руденко-Сударєва Лариса, Шевченко Юлія // Міжнародна економічна політика. – 2022. – № 1. – С. 7–51.
24. Сімачова О. М. Статистичне моделювання великої відкритої економіки США // Статистика України. 2017 .№ 2. С. 20 -26.
25. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 131–139.
26. Фролова Т. Корпоративні стратегії глобального інвестиційного бізнесу / Т. Фролова // Міжнародна економічна політика. - 2012. - Вип. 1-2. - С. 125-155.
27. Шевченко Н.І., Колєсник Є О., Сіліна І.С. Вітчизняний та зарубіжний досвід інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 22. С. 78–84.
28. Шнипко О.С. Економічна влада США: історія та сучасність. Інвестиції: практика та досвід. 2011. №15. С. 22–26.
29. Alfaro L., Areendam C., Kalemli-Ozcan S., Selin S. FDI and Economic Growth : The Role of Local Financial Markets. Journal of International Economics. 2003. № 61(1). P. 512–533.

30. Amadeo K. U.S. exports: top categories, challenges, and opportunities. Why isn't America the world's largest exporter? 2019. URL: <https://www.thebalance.com/u-s-exports-top-categories-challenges-opportunities-3306282> (Accessed: 24.10.2023).
31. Brazil. Foreign Investment. 2023. URL: <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/brazil/foreign-investment> (Accessed: 24.10.2023).
32. Brazil. Market Overview-2022. URL: <https://www.export.gov/article?id=Brazil-Market-Overview> (Accessed: 24.10.2023).
33. Dillinger J. The World's 20 Largest Exporting Countries. World Atlas. URL: <https://www.worldatlas.com/articles/exports-by-country-20-largest-exporting-countries.html> (Accessed: 10.11.2023).
34. Dunning J. H. Toward an Eclectic Theory of International Production: Some Empirical Tests. The Eclectic Paradigm. London, 2015. P. 23–49.
35. Foreign Direct Investments Down in Brazil, 2023. URL: <http://riotimesonline.com/brazil-news/rio-business/foreign-direct-investments-down-in-brazil/> (Accessed: 25.10.2023).
36. Hymer S. Internationalization of capital and international politics: a radical approach. Growth, Profits and Property. 1980. P. 189–203.
37. Hymer S. The Multinational Corporation and the Law of Uneven Development. Introduction to the Sociology of “Developing Societies”. London, 1982. P. 128–152.
38. Langlois R. N. Rationality, Institutions, and Explanation / R. Langlois. Economic as a Process. Essays in the New Institutional Economics. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. P. 225-255.
39. Markusen, James R. and Venables, Anthony J., A Multi-Country Approach to Factor-Proportions Trade and Trade Costs. 2005. URL: <https://ssrn.com/abstract=739586> (Accessed: 10.10.2023).
40. OECD. GDP per hour worked. URL: <https://data.oecd.org/lprdy/gdp-per-hour-worked.htm> (Accessed: 24.10.2023).

41. Porter M. E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. — New York: The Free Press, 1980 - 397 p.
42. Porter M. E. From Competitive Advantage to Corporate Strategy // Harvard Business Review, May/June 1987, pp 43-59.
43. Ricardo D. On Foreign Trade. 200 Years of Ricardian Trade Theory. Cham, 2017. P. 233–268.
44. Smith V. L. Investment and production : a study in the theory of the capital-using enterprise /. 1966. URL: <http://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb37448902z> (Accessed: 15.10.2023).
45. Statista. The Statistics Portal for Market Data. 2023. URL: <https://www.statista.com/> (Accessed: 14.10.2023)
46. Stock of Foreign Direct Investment in Brazil. Banco Central do Brasil, Department of Economics, 2023. URL: <http://www.bcb.gov.br> (Accessed: 16.10.2023).
47. The Outlook for Foreign Direct Investment in Brazil. ITAY BBA. Annual Report, 2023. URL: <https://www.itaub.com.br/itaubba-pt/analises-economicas/brazil> (Accessed: 21.10.2023).
48. The U.S. Information Agency, An Outline of the U.S. Economy. URL: <https://usa.usembassy.de/etexts/oecon/chap10.htm> (Accessed: 23.10.2023).
49. United States Labor Force Statistics Seasonally Adjusted. RI Government. URL: <http://www.dlt.ri.gov/lmi/laus/us/usadj.htm> (Accessed: 24.10.2023).
50. World Bank Open Data. 2023. URL: <https://data.worldbank.org/> (Accessed: 14.10.2023)
51. World Investment Report. Investment and new industrial policy. UNCTAD, 2018. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (Accessed: 14.10.2023).
52. Worldatlas. Countries with the most natural resources. URL: <https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-mostnatural-resources.html> (Accessed: 24.10.2023).